

HLV - Hälsa på lika villkor 2022

2022-03-30

Johannes Dock
johannes.dock@regionvasterbotten.se

Hälsa på Lika Villkor HLV 2022

- 21 500 utskickade enkäter februari 2022
- Extra urval i 4 norrlänen vart 4:e år (2006, 2010, 2014, 2018)
- 1000 per kommun utom Skellefteå 3 100 och Umeå 5 400
- Slumpmässigt urval kommun, kön och 5 åldersgrupper (16-29, 30-44, 45-64, 65-84, 85+)
- Ålder på deltagare 16-105 år
- Totalt antal svar 9 120
- Sammanlagd svarsfrekvens ca 42% variation mellan olika åldersgrupper
SCB viktat svar utifrån bortfall

Kärnindikatorer Folkhälsomyndigheten

Hälsa

- Medellivslängd
- Förtida dödlighet
- Självskattat allmänt hälsotillstånd
- Psykisk påfrestning
- Samlat mått på sjuklighet alternativt god hälsa (ännu ej beslutat)

MO1. Det tidiga livets villkor

- Riskbruk av alkohol vid inskrivning i mödrahälsovården
- Barn inskrivna i förskola, 3 års ålder
- Förskollärare med pedagogisk högskoleexamen

MO2. Kunskaper, kompetenser och utbildning

- Lärare med pedagogisk högskoleexamen i grundskolan
- Elever i åk 9 med gymnasiebehörighet
- Gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad utbildning

MO3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö

- Långtidsarbetslöshet
- Unga som varken arbetar eller studerar
- Krav-kontroll i arbetet
- Fysisk belastning av arbetet

MO4. Inkomster och försörjningsmöjligheter

- Ekonomisk standard, percentiler, median
- Varaktig låg ekonomisk standard, relativ
- Varaktig låg inkomststandard, absolut
- Överskuldsetting

MO5. Boende och närmiljö

- Kommuners underskott på bostäder till vissa grupper i utsatta situationer
- Trångboddhet
- Avstått från att gå ut ensam på grund av rädsla
- Störd av trafikbuller, sömnstörd

MO6. Levnadsvanor

- Daglig tobaksrökning
- Riskkonsumtion av alkohol
- Fysisk aktivitet
- Äter grönsaker dagligen

MO7. Kontroll, inflytande och delaktighet

- Valdeltagande i allmänna val
- Tillit till samhällets institutioner
- Tillit till andra
- Utsatt för kränkande behandling eller bemötande
- Utsatt för våld eller hot om våld

MO8. En jämlik och

hälsofrämjande hälso- och sjukvård

- Avstått läkarvård trots upplevt behov
- MPR-vaccination, barn
- Avstått tandläkarvård p.g.a. ekonomiska skäl trots behov

Vad bidrar till folkhälsa?

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

- Livsvillkor
- Levnadsvanor
- Hälsoutfall

Illustratör: Matilda Hall

Källor: [Vad är folkhälsa? — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](http://www.folkhalsomyndigheten.se)

[Nationella folkhälsomål och målområden — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](http://www.folkhalsomyndigheten.se)

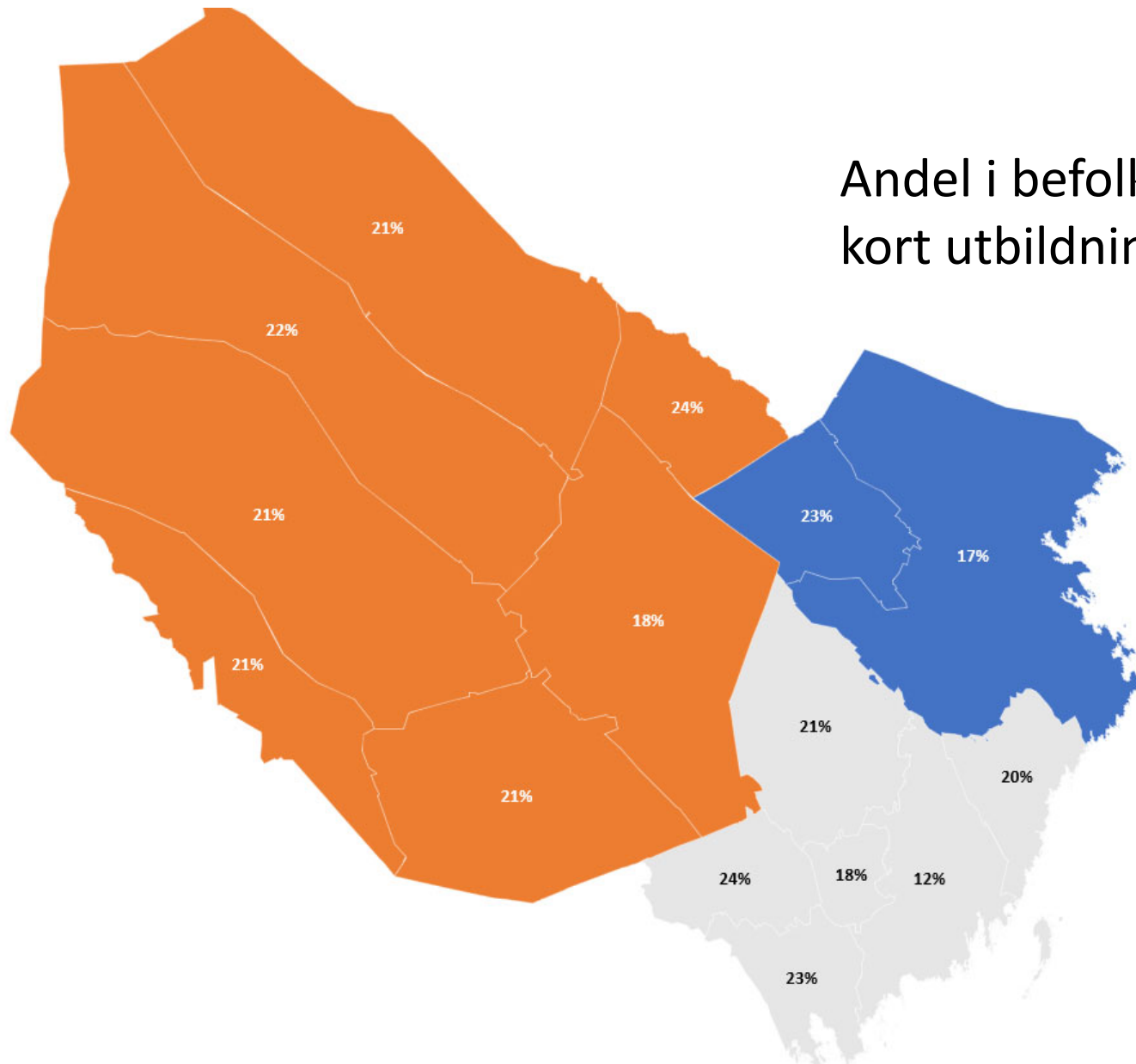
HLV 2022

- Den äldsta gruppen, 85+, nyhet för 2022
- De som identifierar sig tillhörande de nationella minoriteterna går att särskilja i vårt urval, nyhet för 2022
- Diagram med uppdelning på utbildning har "4 norr-länens" data som underlag
- Diagram med sjukvårdsområdesindelning är "gröna"

OBS:

- Y-axelns skala kan variera mellan bilderna.

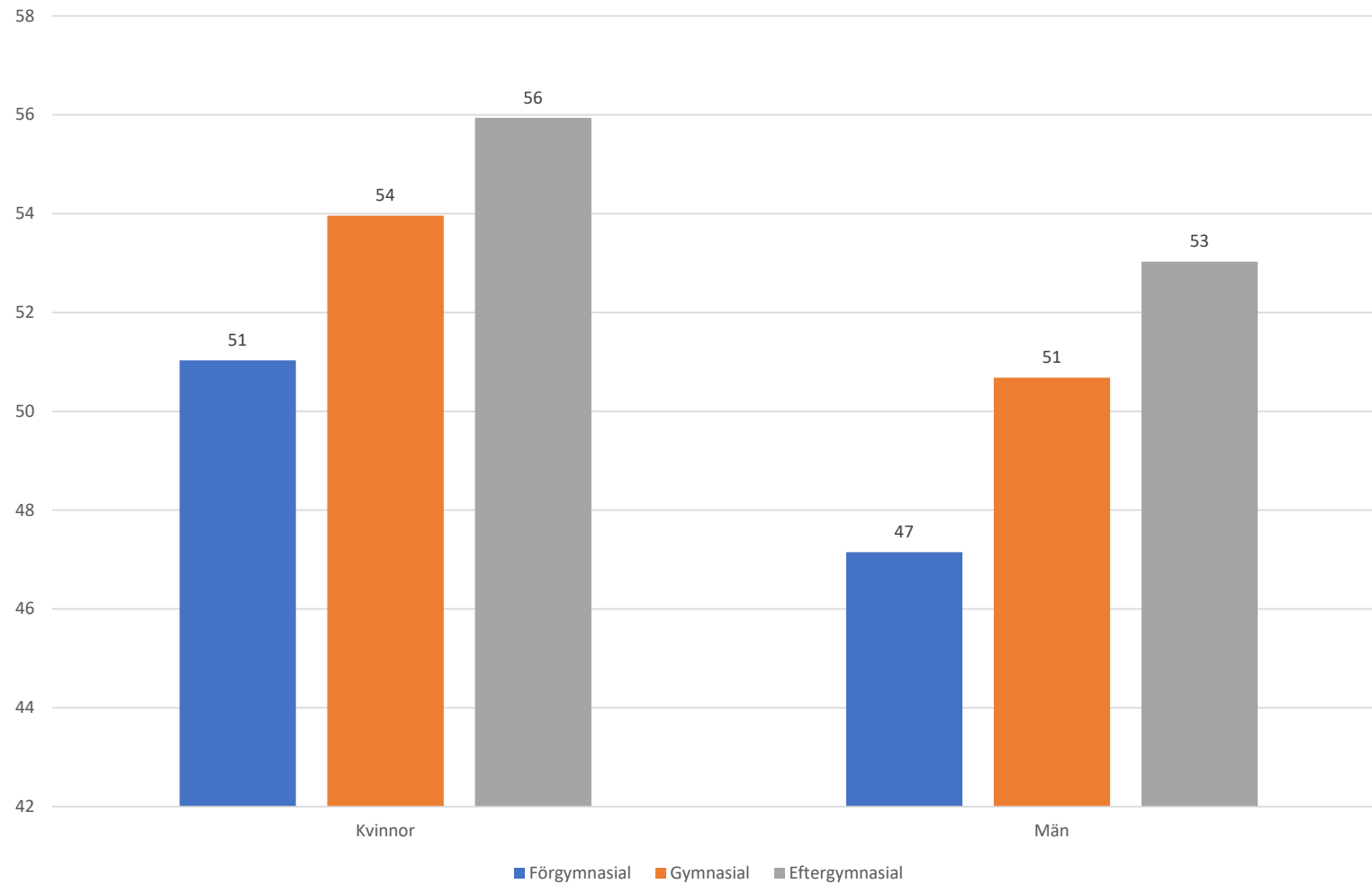
Andel i befolkningen med kort utbildning

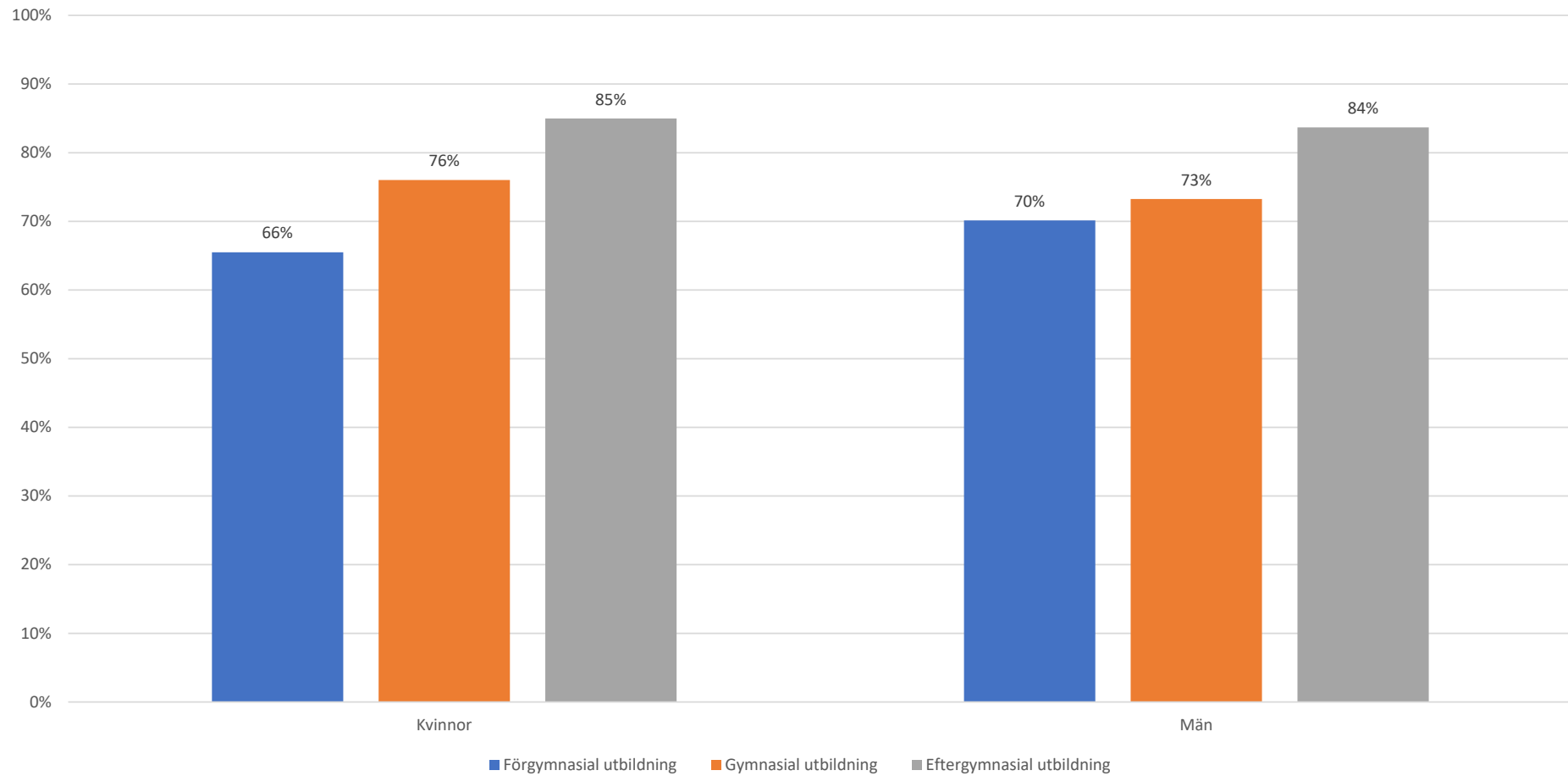
Att ta med gällande livsvillkor

- Skillnad i medellivslängd, tillit, ekonomi (oförutsedd utgift, tandvård) kopplat till utbildningslängd.
- För variablerna avstår från att gå ut, utsatt för hot/våld, kränkande behandling är kön och/eller ålder något mer framträdande än utbildningslängd.
- Skillnader mellan sjukvårdsområde, mest ojämställd ekonomi i Skellefteå

Förväntad återstående medellivslängd för 30-åringar uppdelat på utbildningslängd

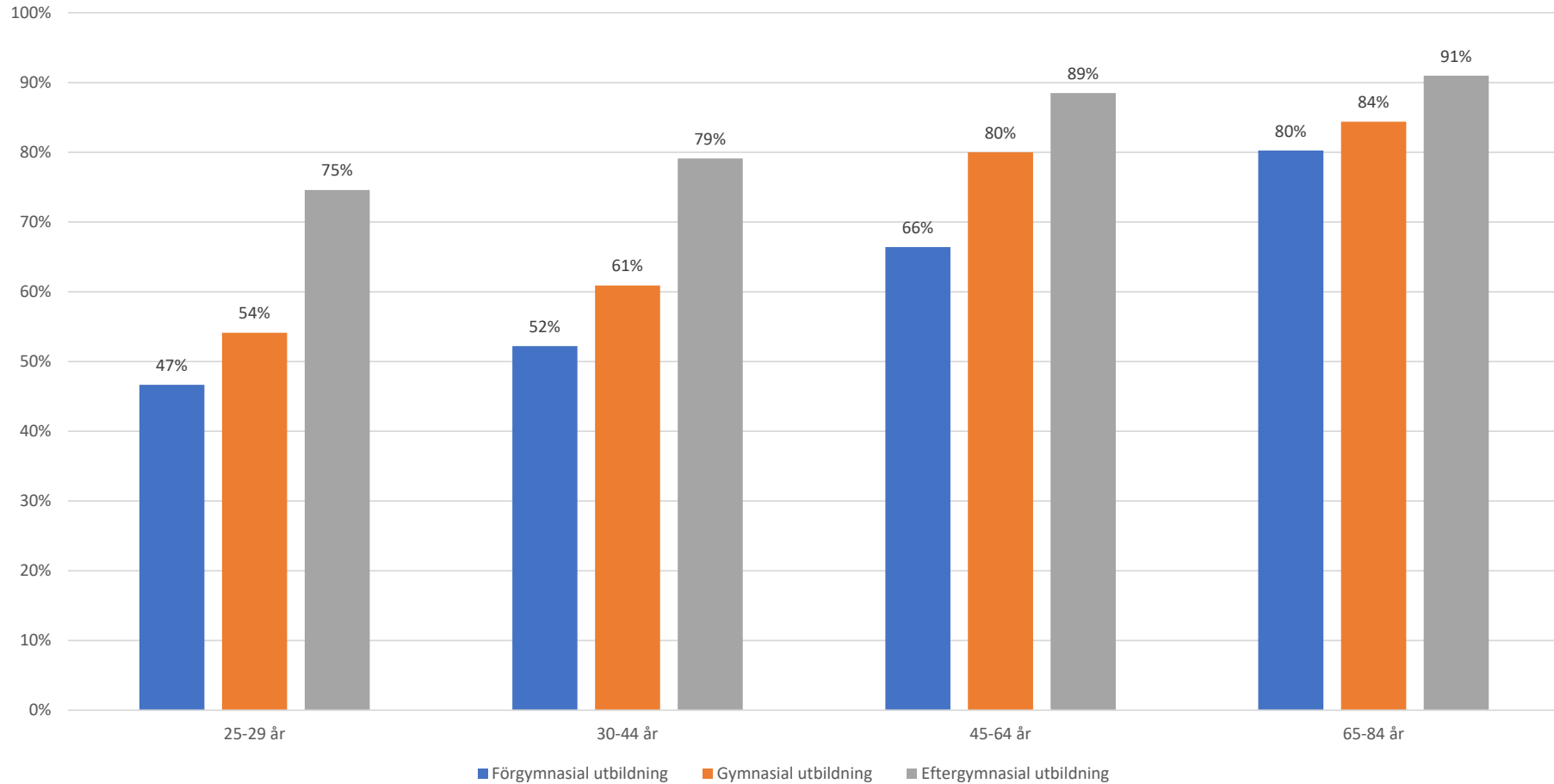
Andel som i allmänhet litar på de flesta människor fördelat på utbildningslängd och kön

Källa: Hälsa på lika villkor 2022

25-84 år

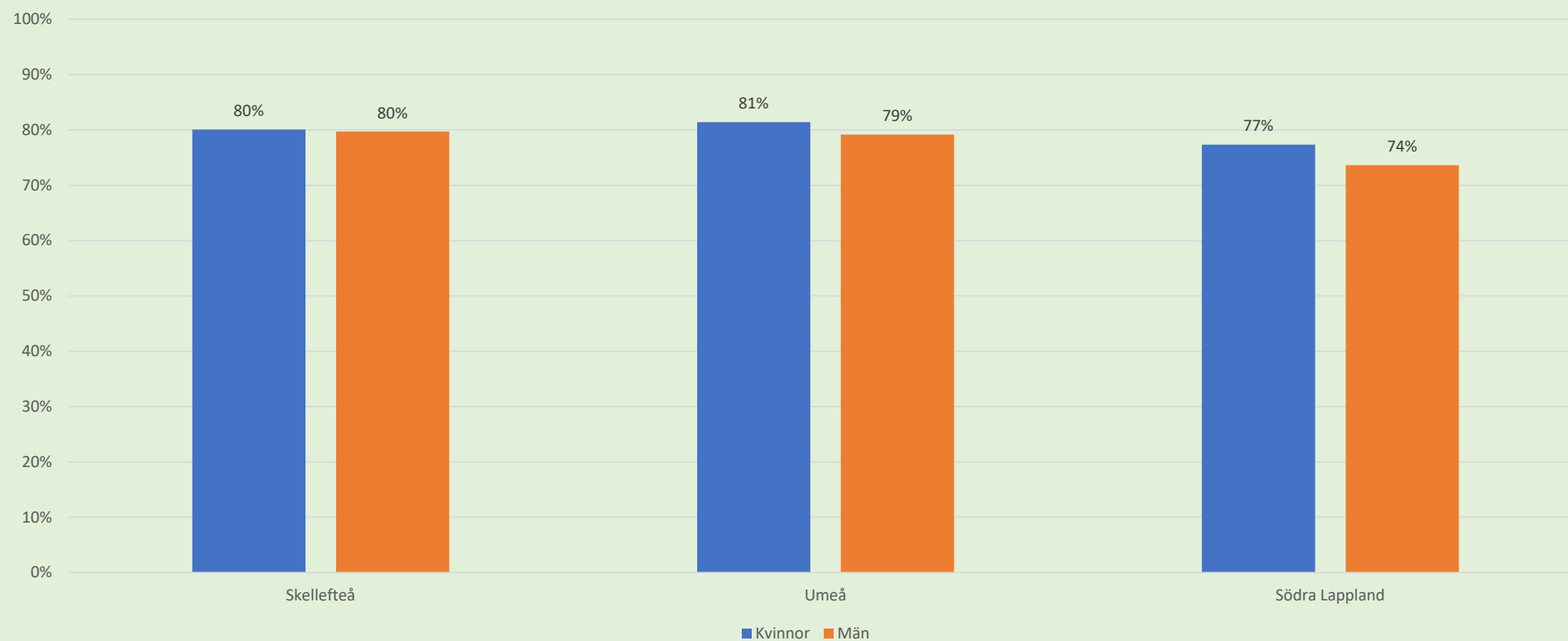
Andel som i allmänhet litar på de flesta människor fördelat på utbildningslängd och ålder

Källa: Hälsa på lika villkor 2022

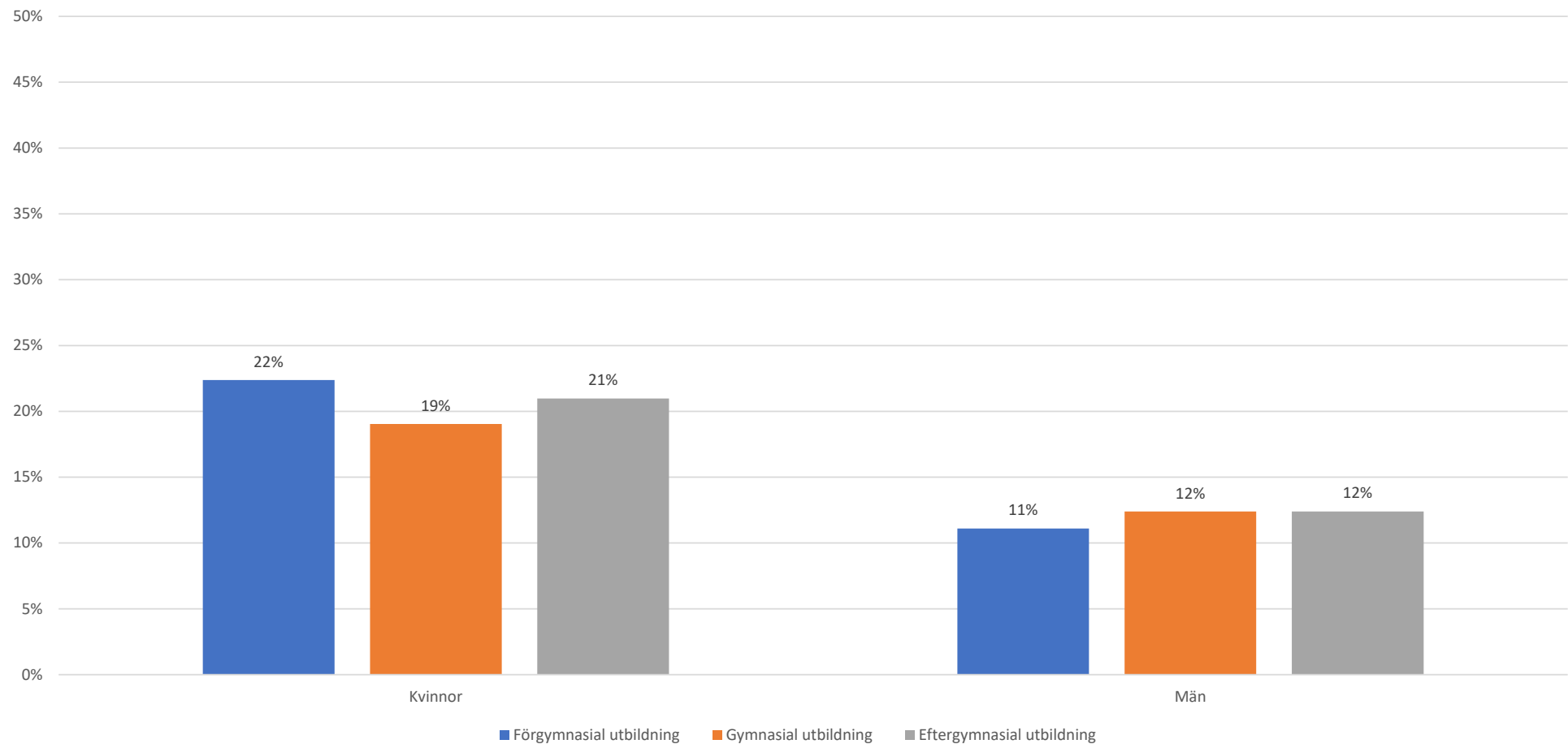
25-84 år

Andel som anser att man i allmänhet kan lita på de flesta uppdelat på kön och sjukvårdsområde

16-105 år

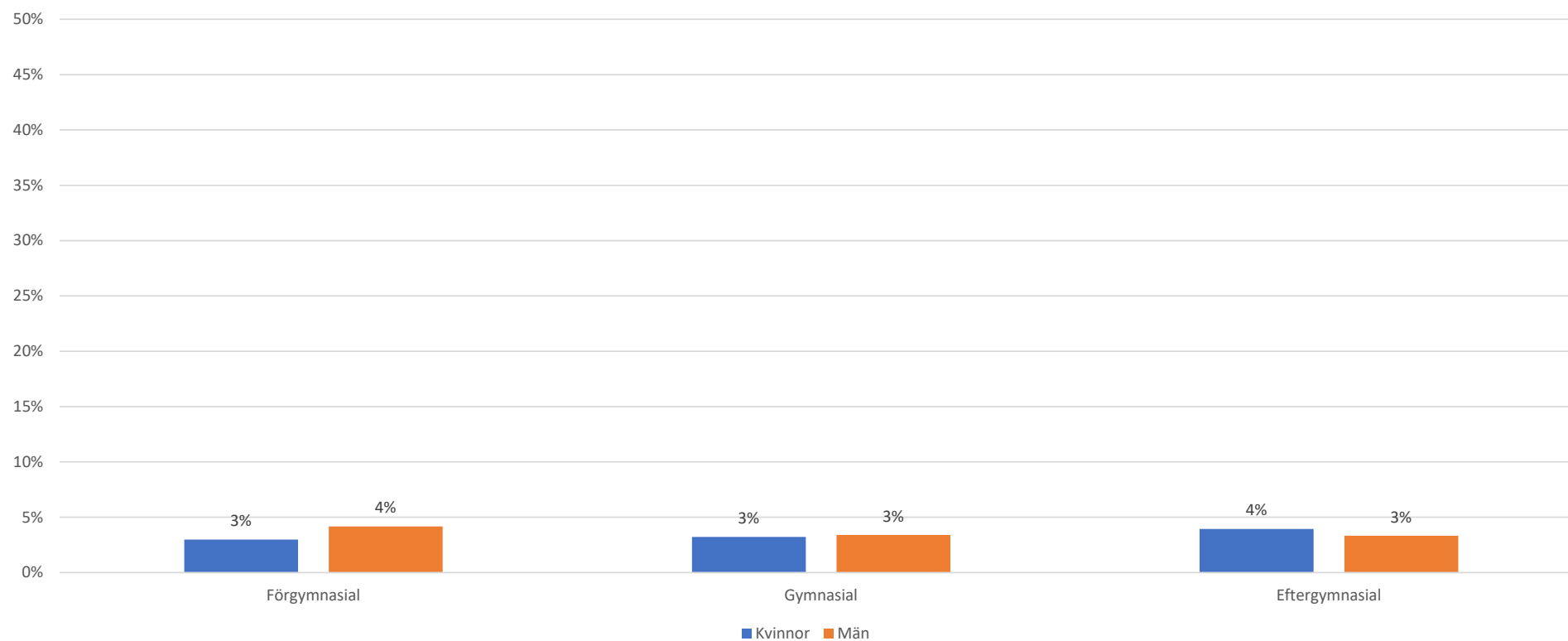
Andel som utsatts för kränkande behandling senaste tre månaderna fördelat på utbildningslängd och kön

Källa: Hälsa på lika villkor 2022

25-84 år

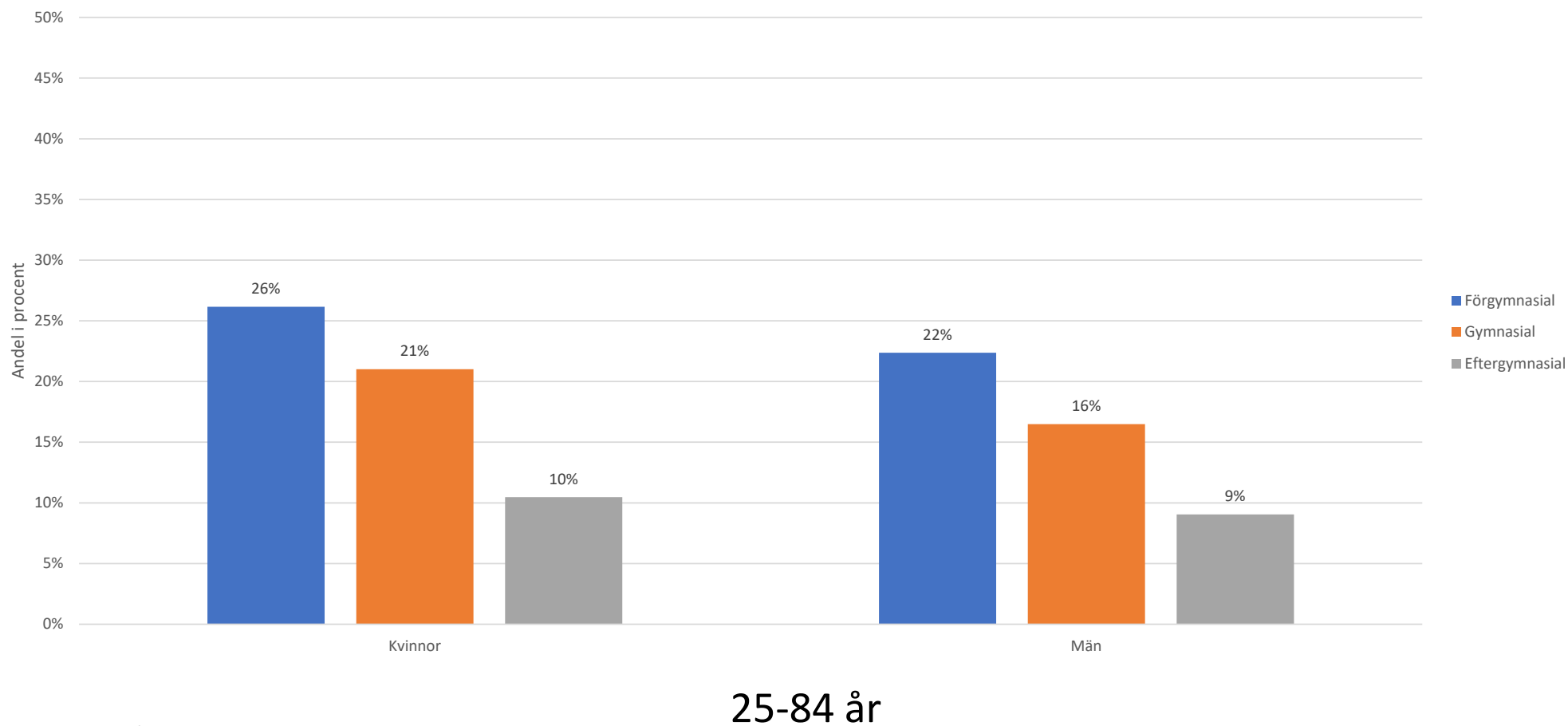
Andel som under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för hot eller hotelser om våld så att de blivit rädda eller blivit utsatt för fysiskt våld

25-84 år

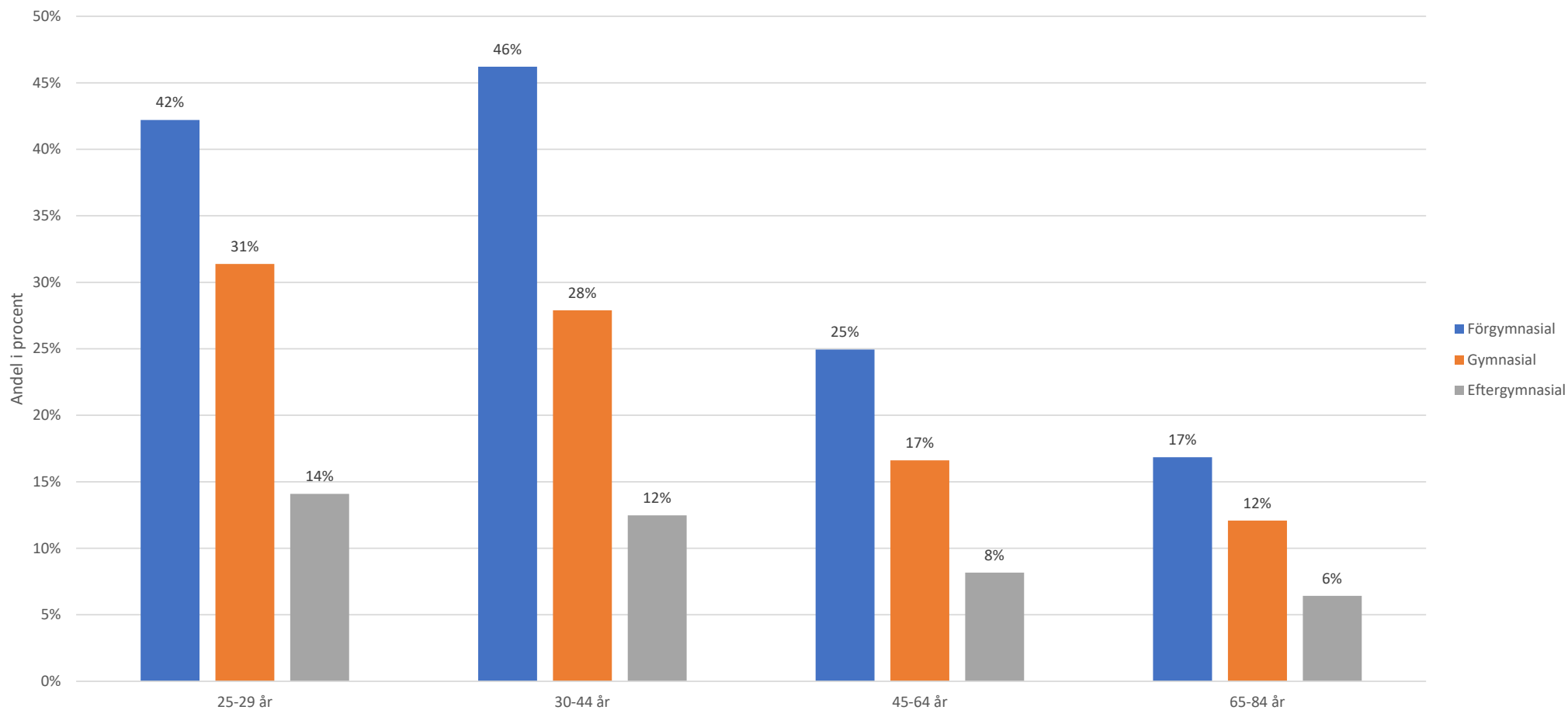
Källa: Hälsa på lika villkor 2022

Andel som inte klarar en oväntad utgift om 13 000 kr utan att låna

Källa: Hälsa på lika villkor 2022

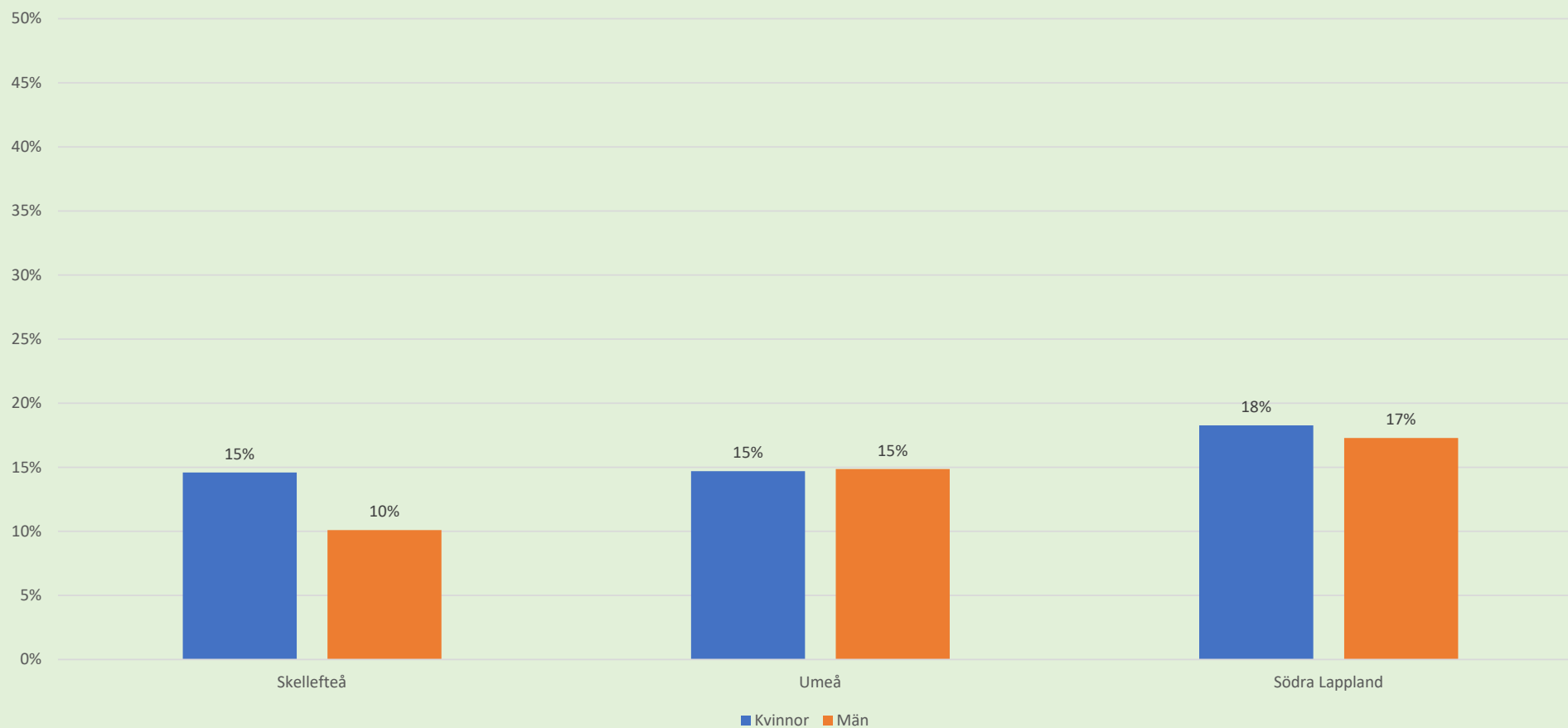
Andel som inte klarar en oväntad utgift om 13 000 kr utan att låna

25-84 år

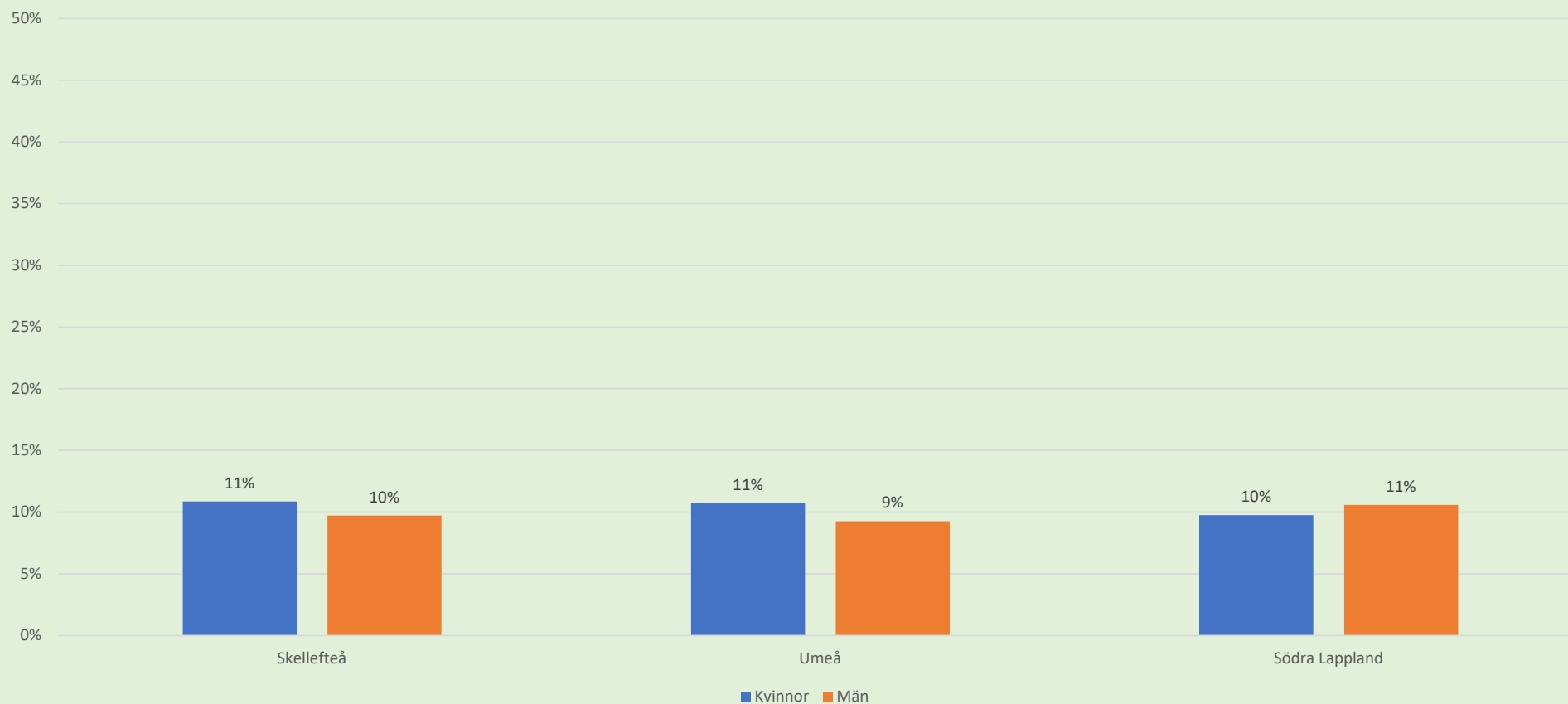
Källa: Hälsa på lika villkor 2022

Andel som inte klarar en oförutsedd utgift om 13 000 kr utan att låna

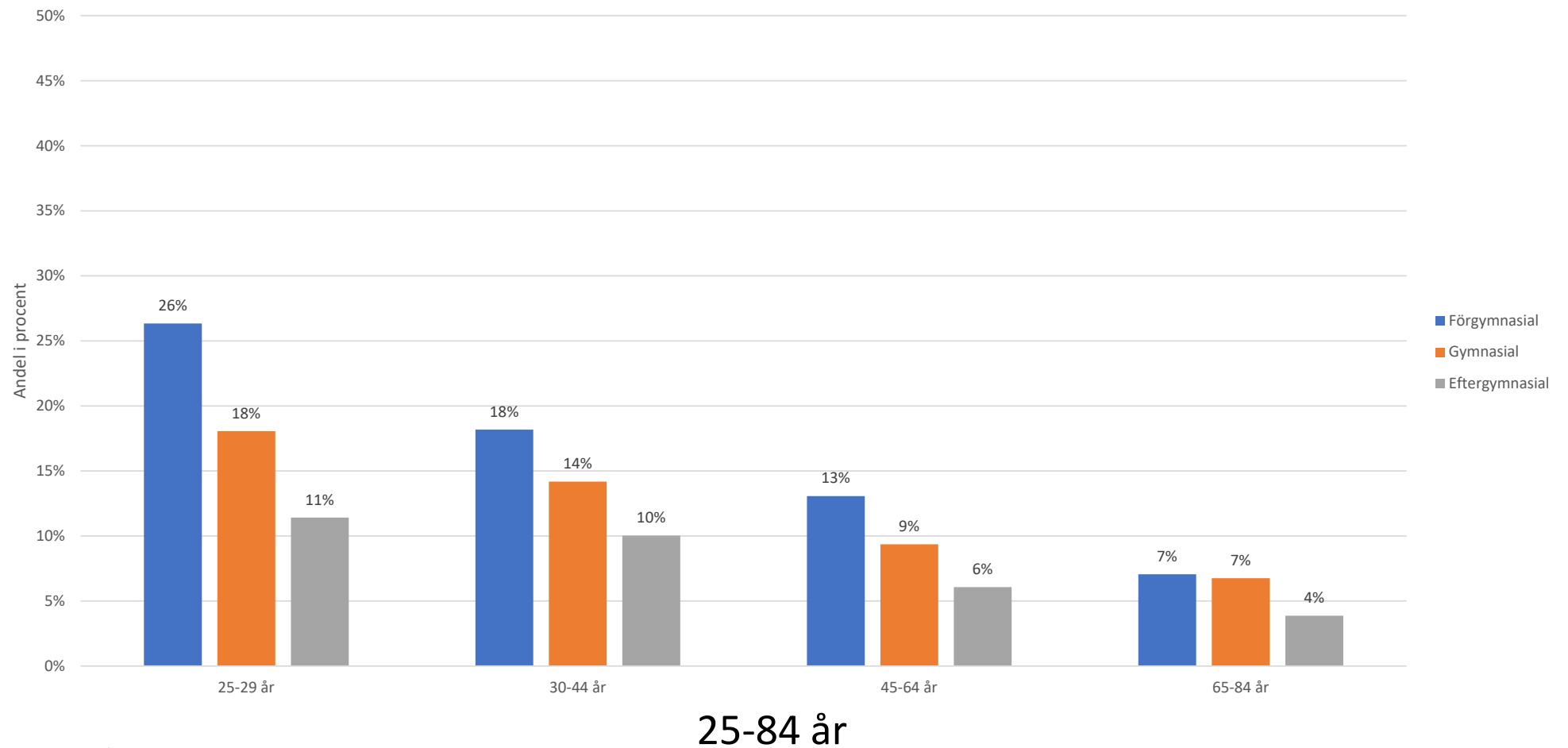
16-105 år

Andel som upplevt ekonomisk kris senaste året (inte kunnat betala löpande utgifter som mat, hyra mm)

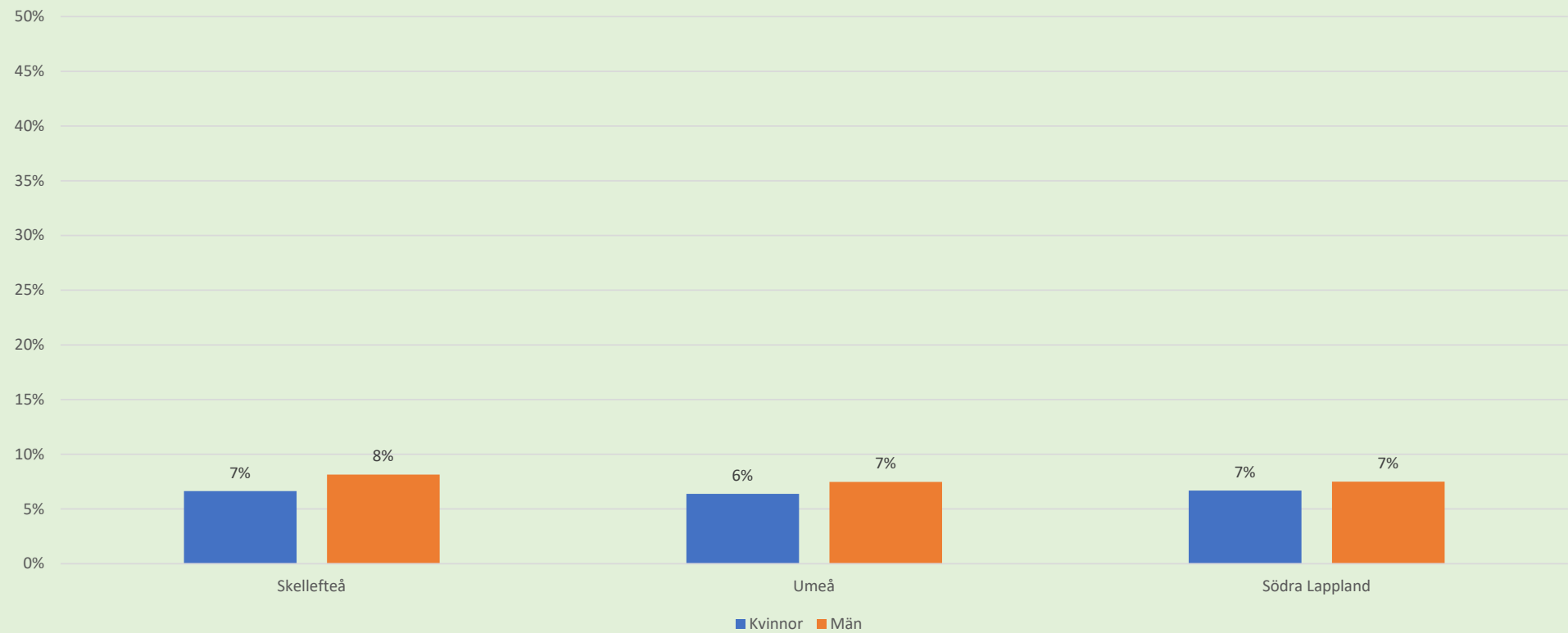
16-105 år

Andel som trots behov, avstått att söka tandläkarvård pga ekonomiska skäl, fördelat på utbildningslängd och ålder

Källa: Hälsa på lika villkor 2022

Avstått tandvård av ekonomiska skäl, trots behov

16-105 år

Levnadsvanor

- Dagligrökare
- Dagligsnusare
- Riskkonsumtion av alkohol
- Fysisk aktivitet
- Äter grönsaker dagligen

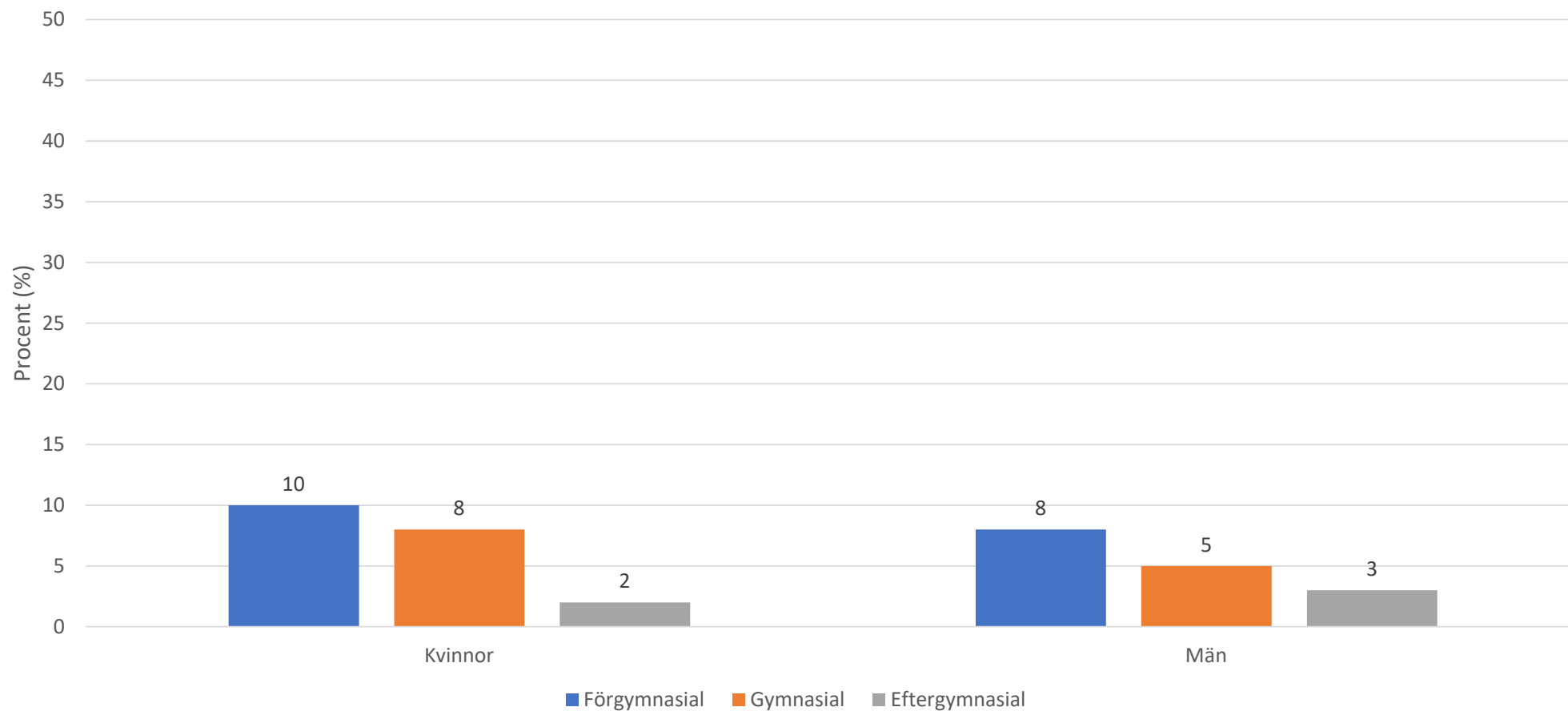
Att ta med gällande levnadsvanor

- En högre andel män snusar dagligen (k: 8%, m:21%).
- En högre andel män har ett riskbruk av alkohol (k:11%, m: 15%).
- Kvinnor äter oftare grönsaker än män (k: 37% m:21%).
- Liten skillnad mellan kvinnor och män beträffande fysisk aktivitet och daglig rökning.

Introduktion

- En högre andel män snusar dagligen (k: 8%, m:21%).
- Ingen skillnad i daglig rökning mellan kvinnor (6%) och män (5%).
- En högre andel män har ett riskbruk av alkohol (k:11%, m: 15%).
- Liten eller ingen skillnad mellan kvinnors och mäns fysiska aktivitet (k:64%, m: 64%).
- Kvinnor äter oftare* grönsaker än män (k: 37% m:21%).

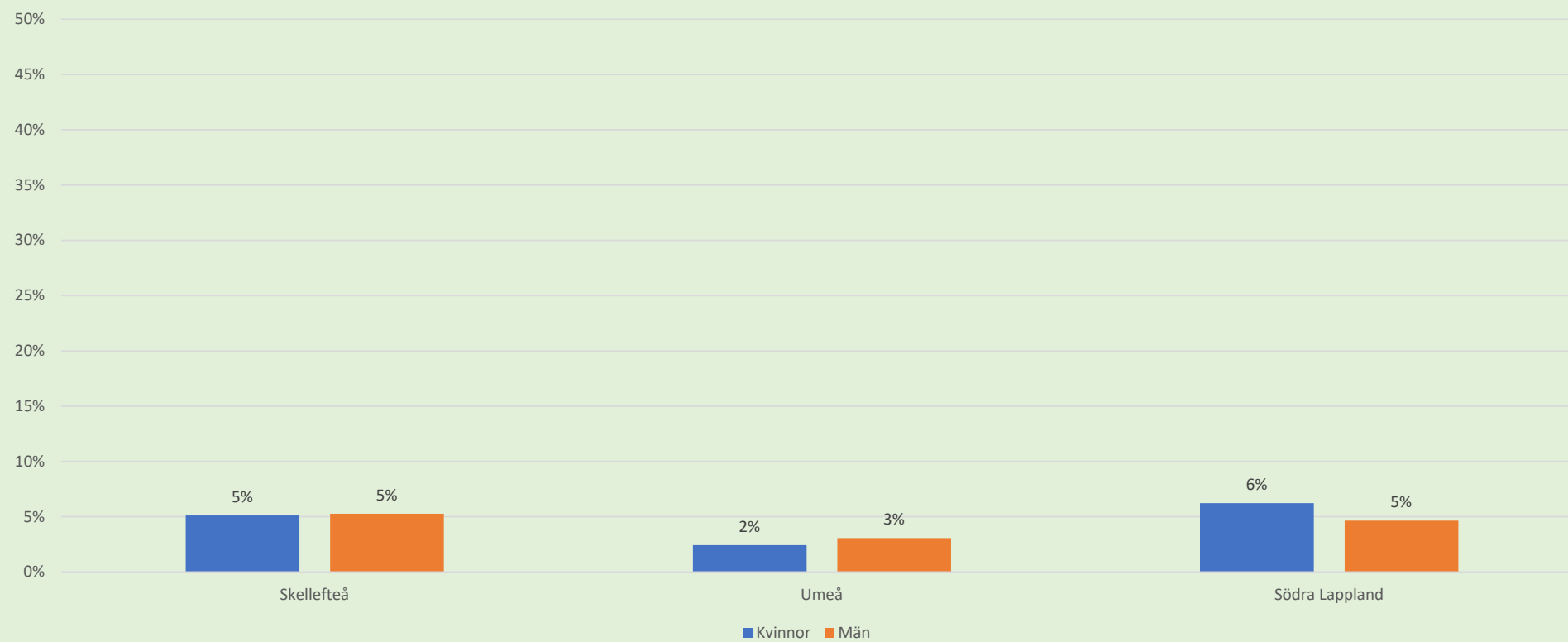
Andel som röker dagligen fördelat på utbildningslängd och kön i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel smoke

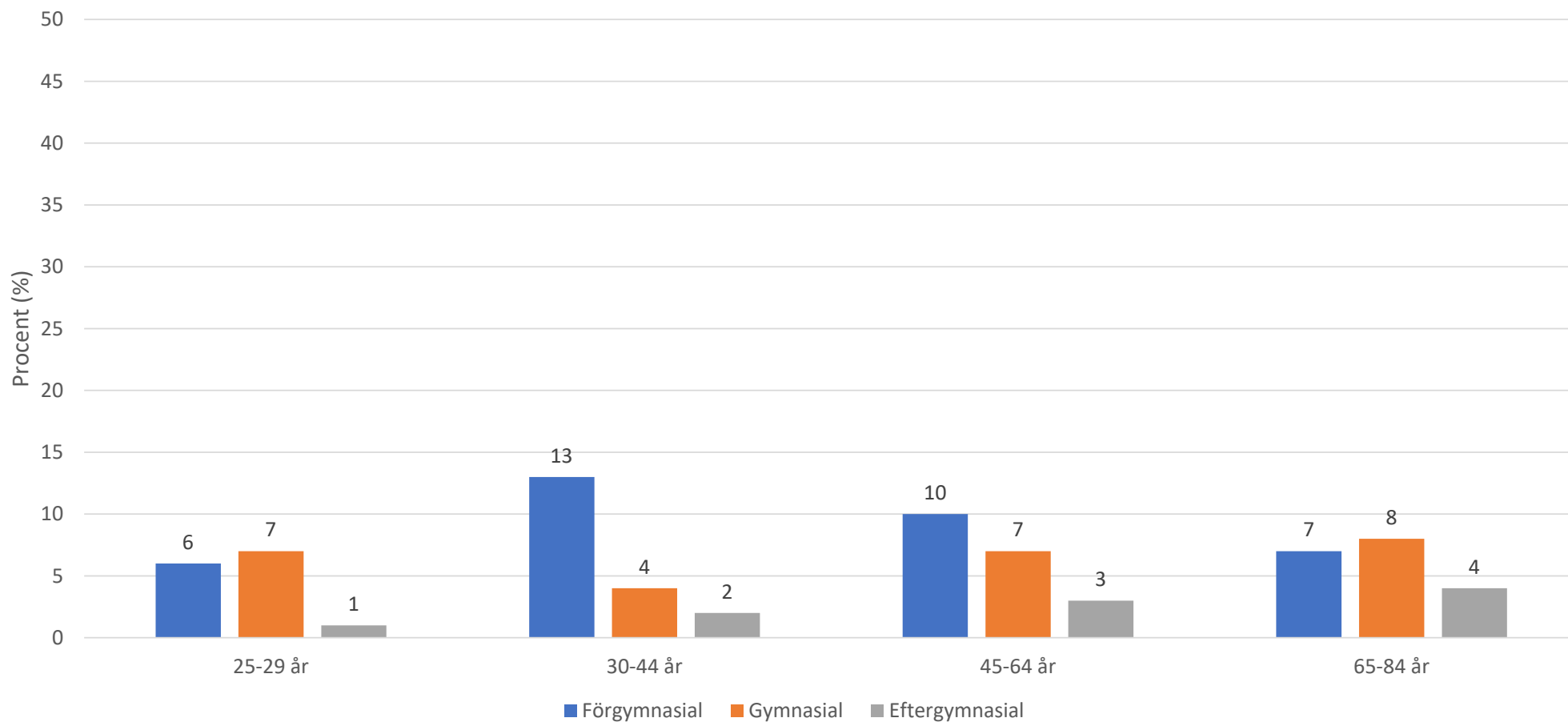
25-84 år

Andel dagligrökare

16-105 år

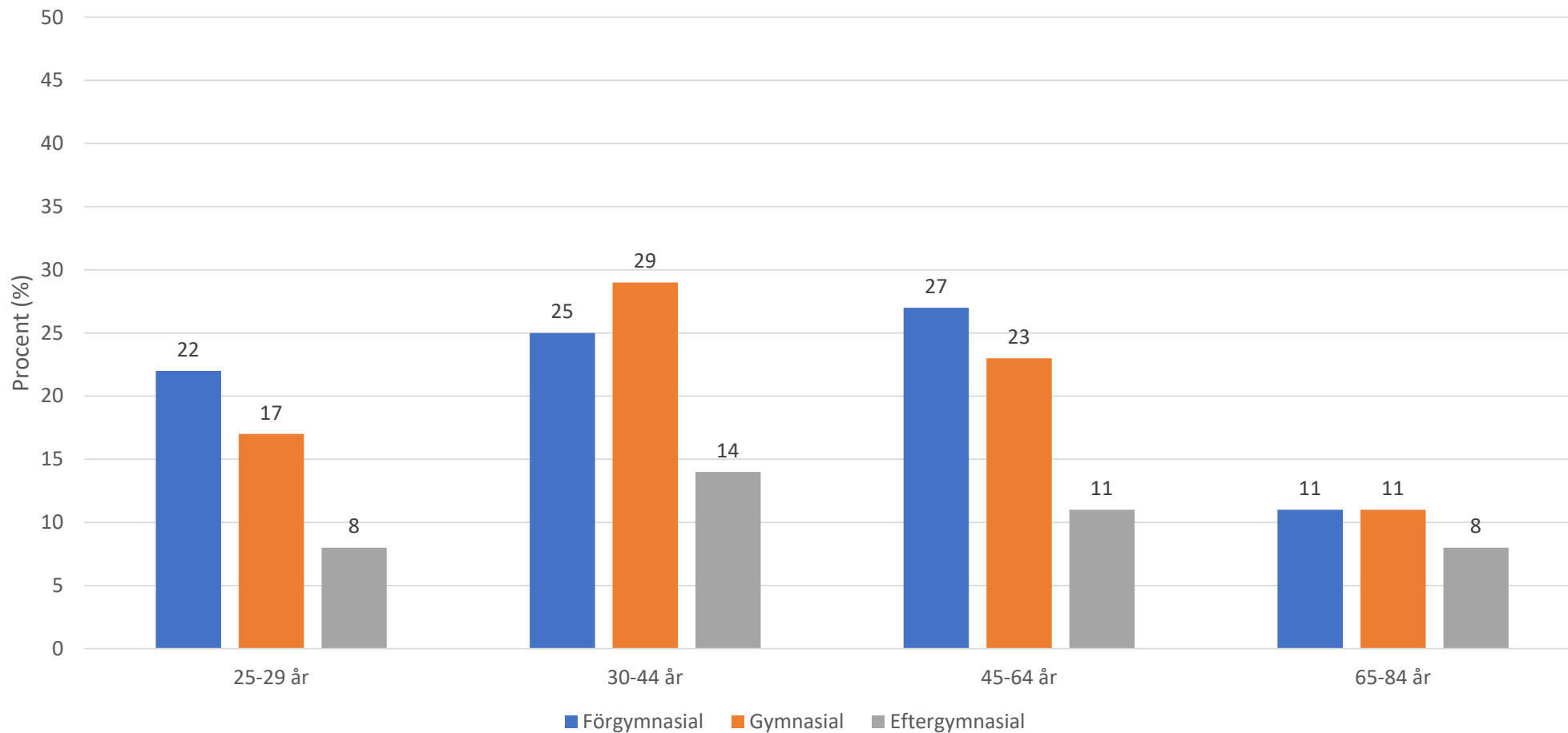
Andel som röker dagligen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel smoke

25-84 år

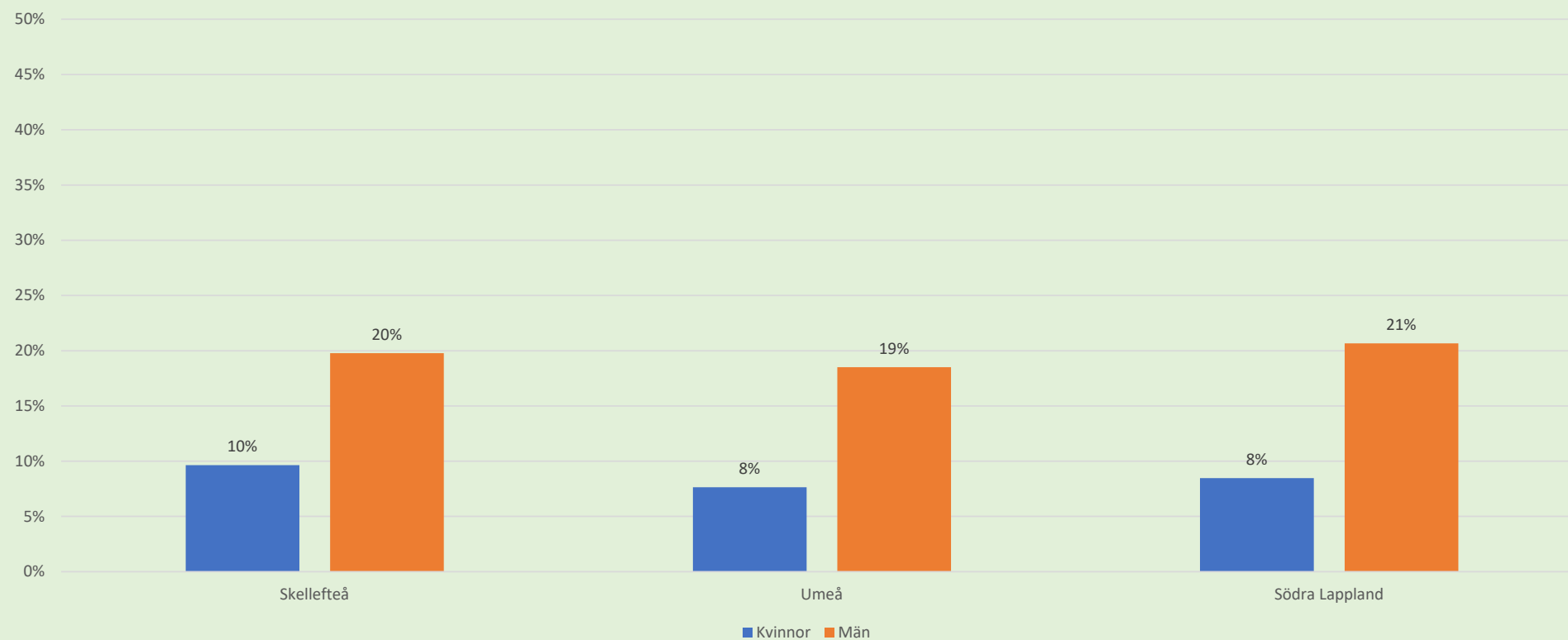
Andel som snusar dagligen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel tobaksnus

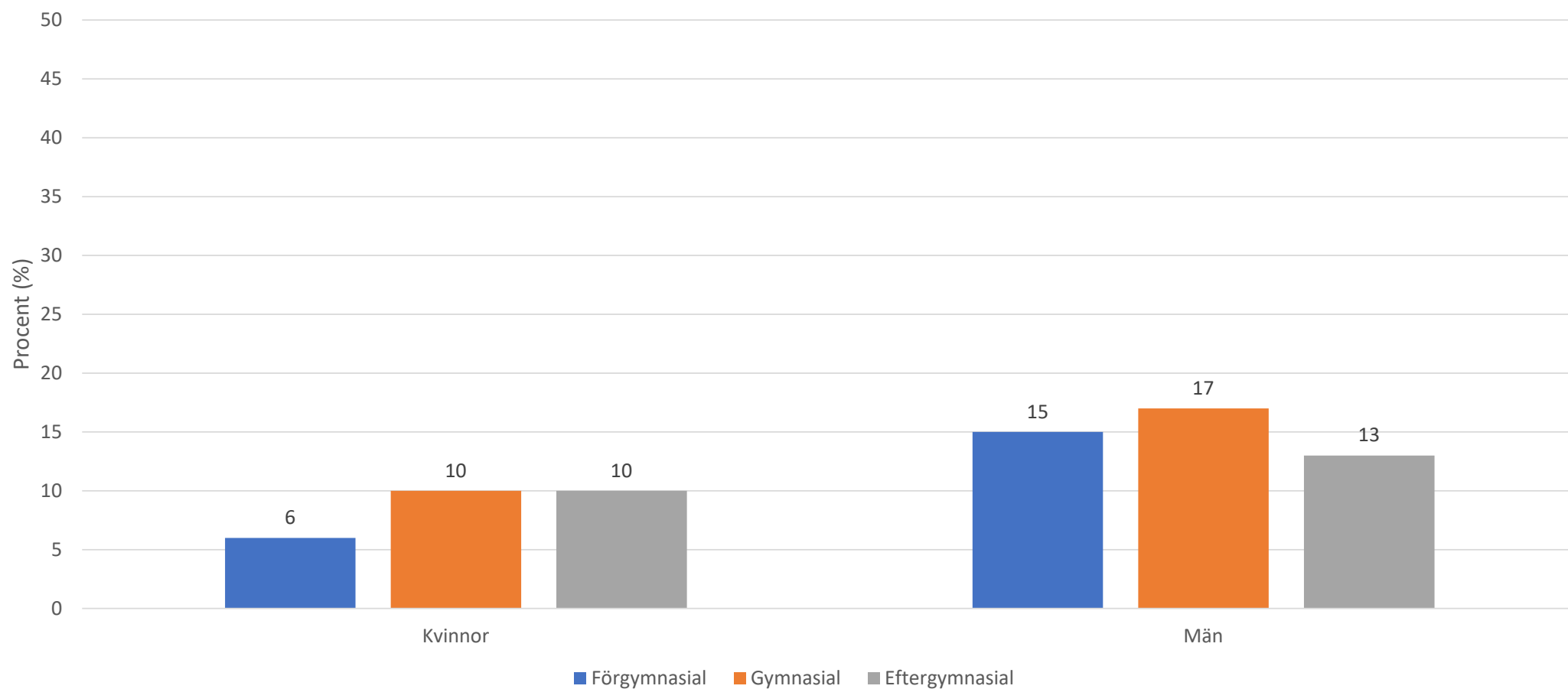
25-84 år

Andel dagligsnusare

16-105 år

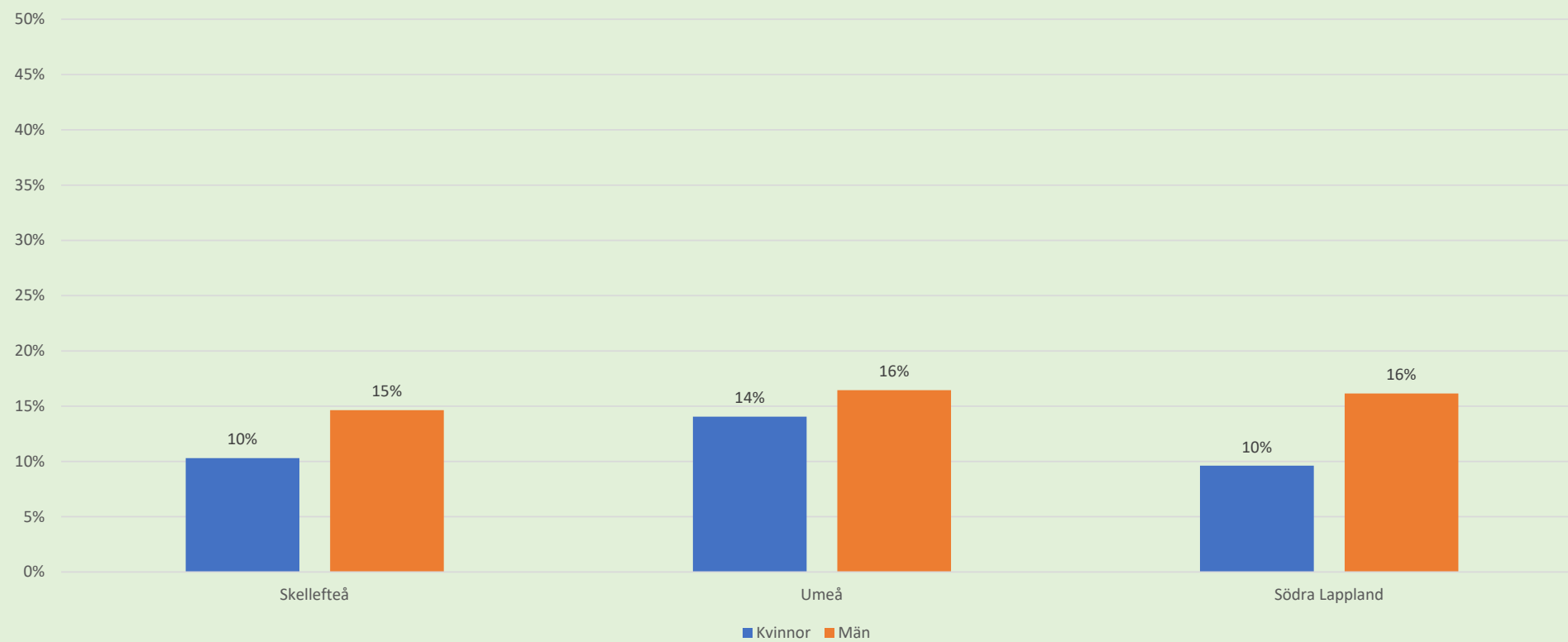
Andel med riskbruk av alkohol fördelat på utbildningslängd och kön i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel alkrisk13

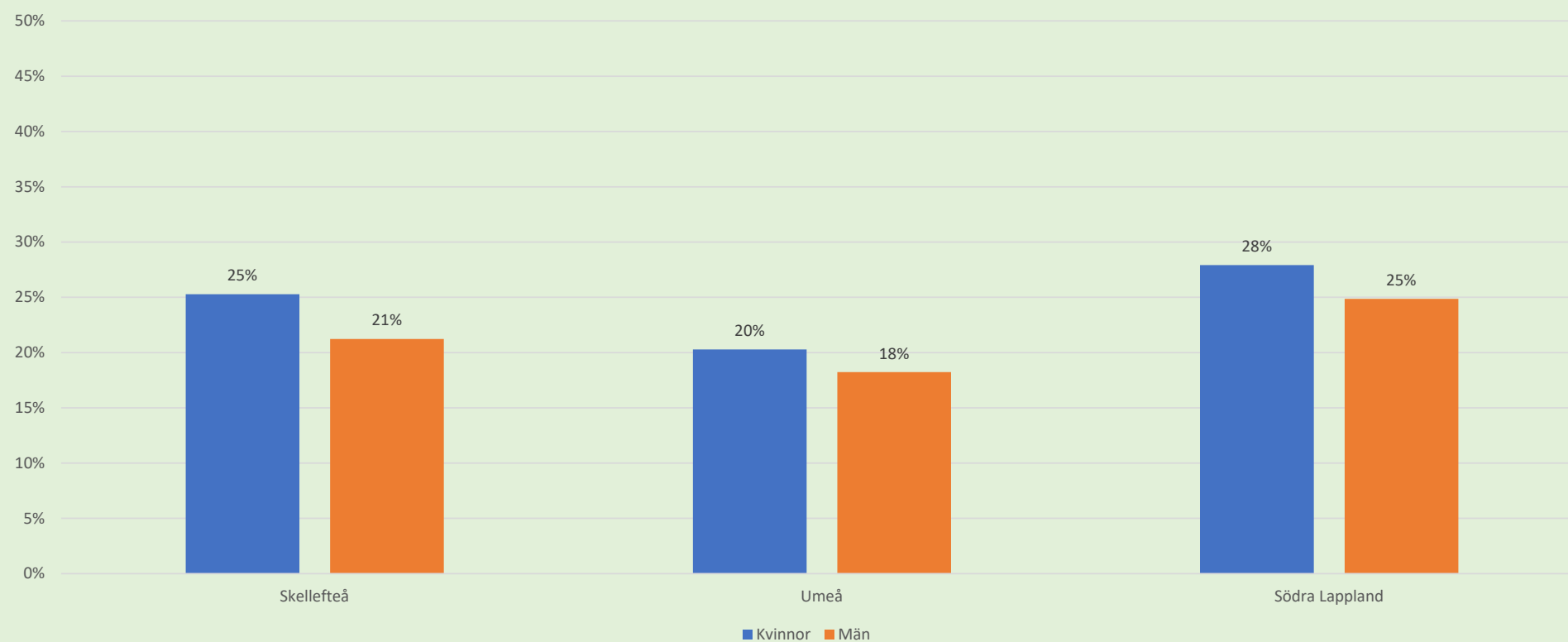
25-84 år

Andel riskkonsumtion av alkohol

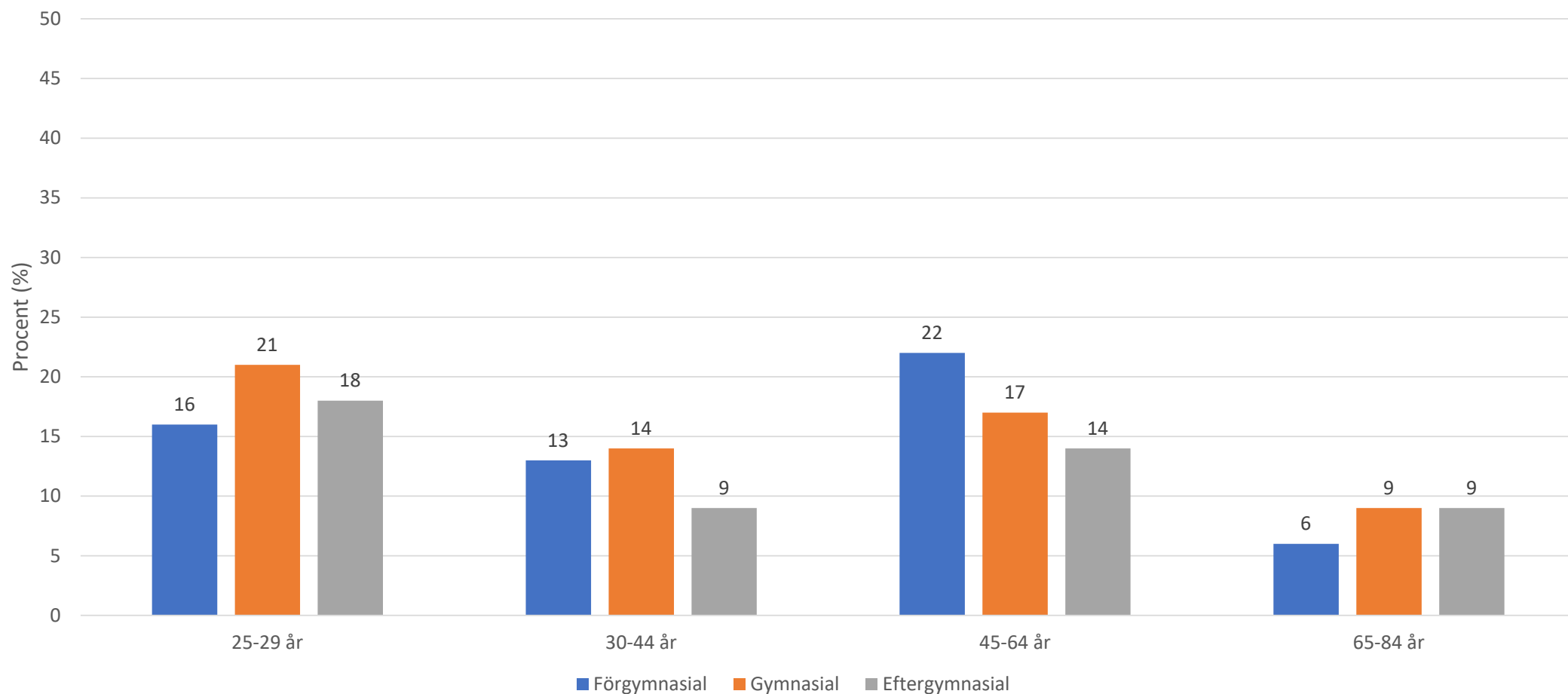
16-105 år

Andel som aldrig konsumerar alkohol

16-105 år

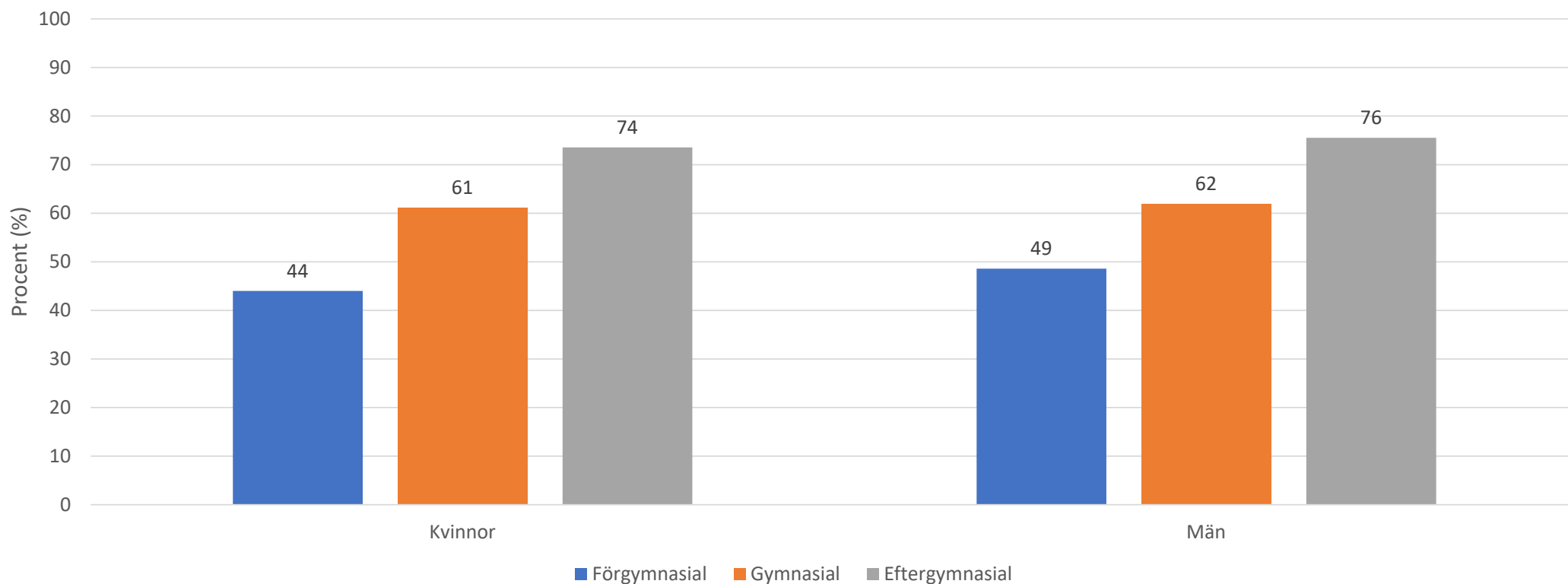
Andel med riskbruk av alkohol

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel alkrisk13

25-84 år

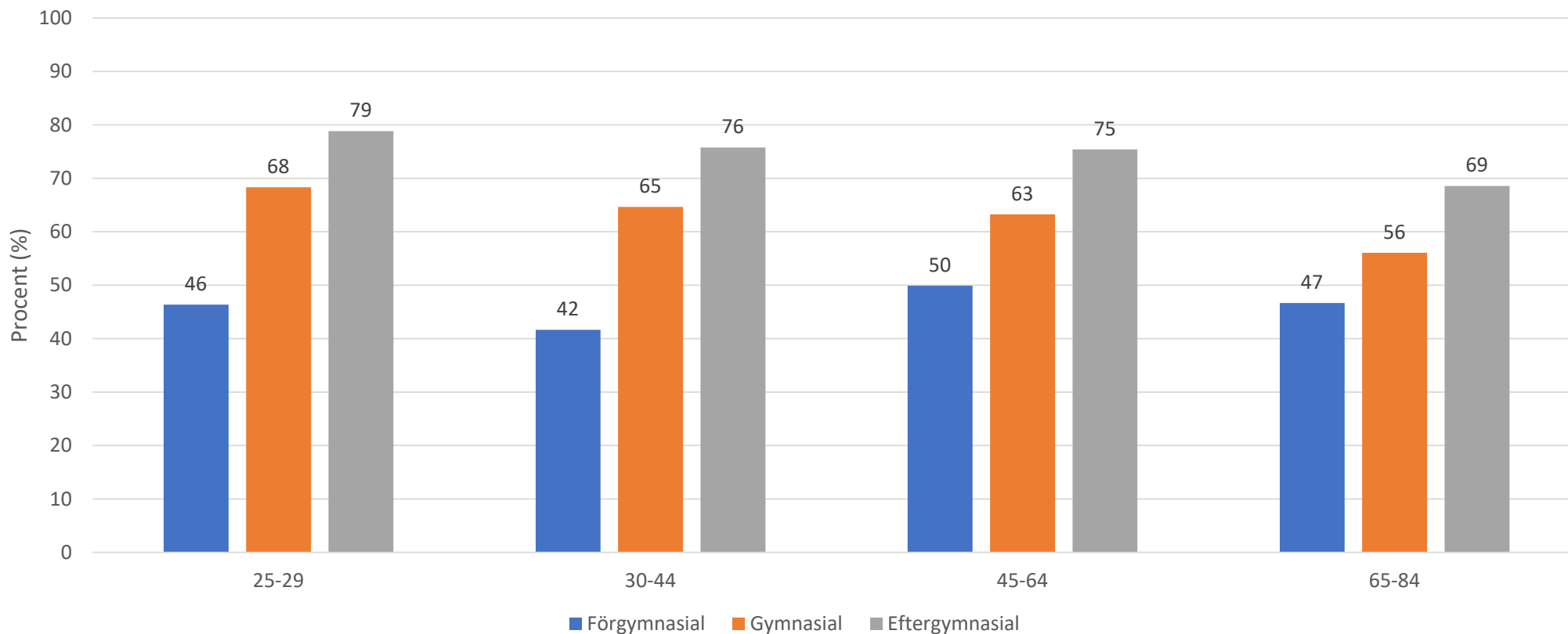
Andel som är fysiskt aktiv minst 150 min/vecka fördelat på utbildningslängd och kön i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel aktivm150

25-84 år

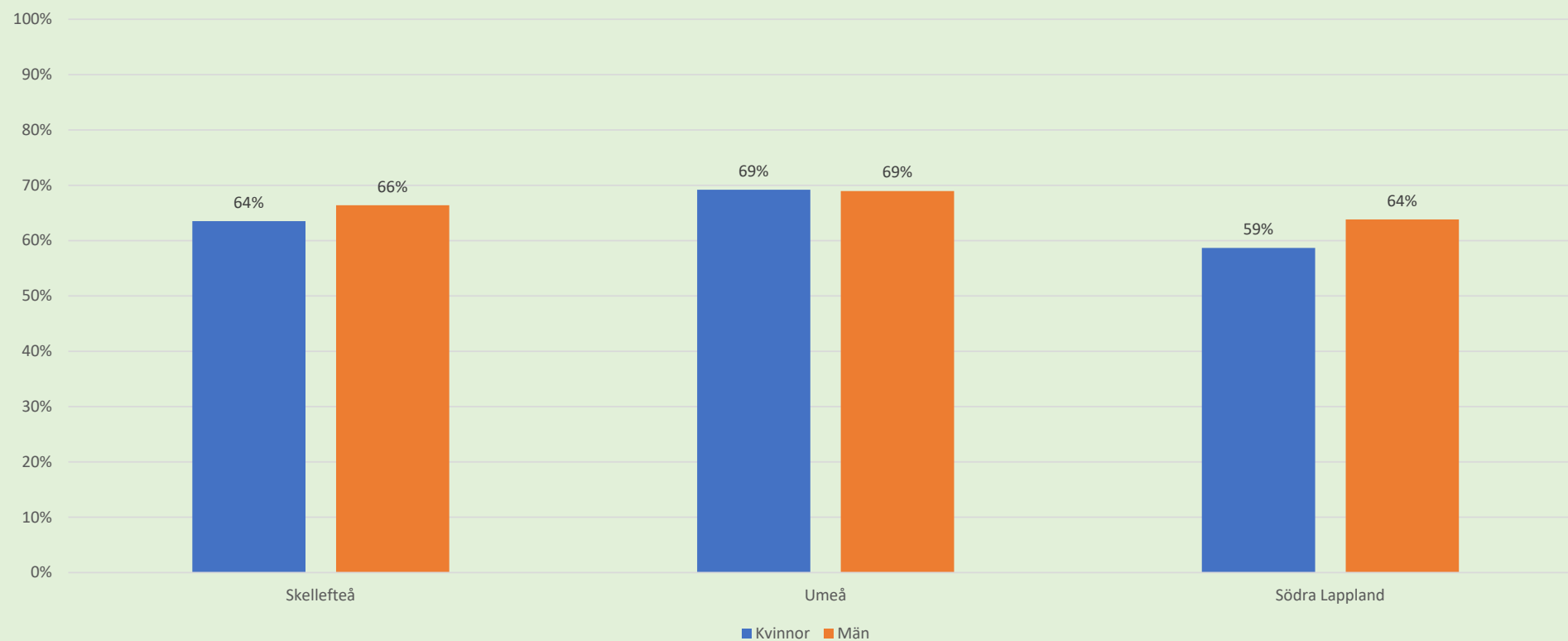
Andel som är fysiskt aktiv minst 150 min/vecka fördelat på utbildningslängd och ålder i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel aktivm150

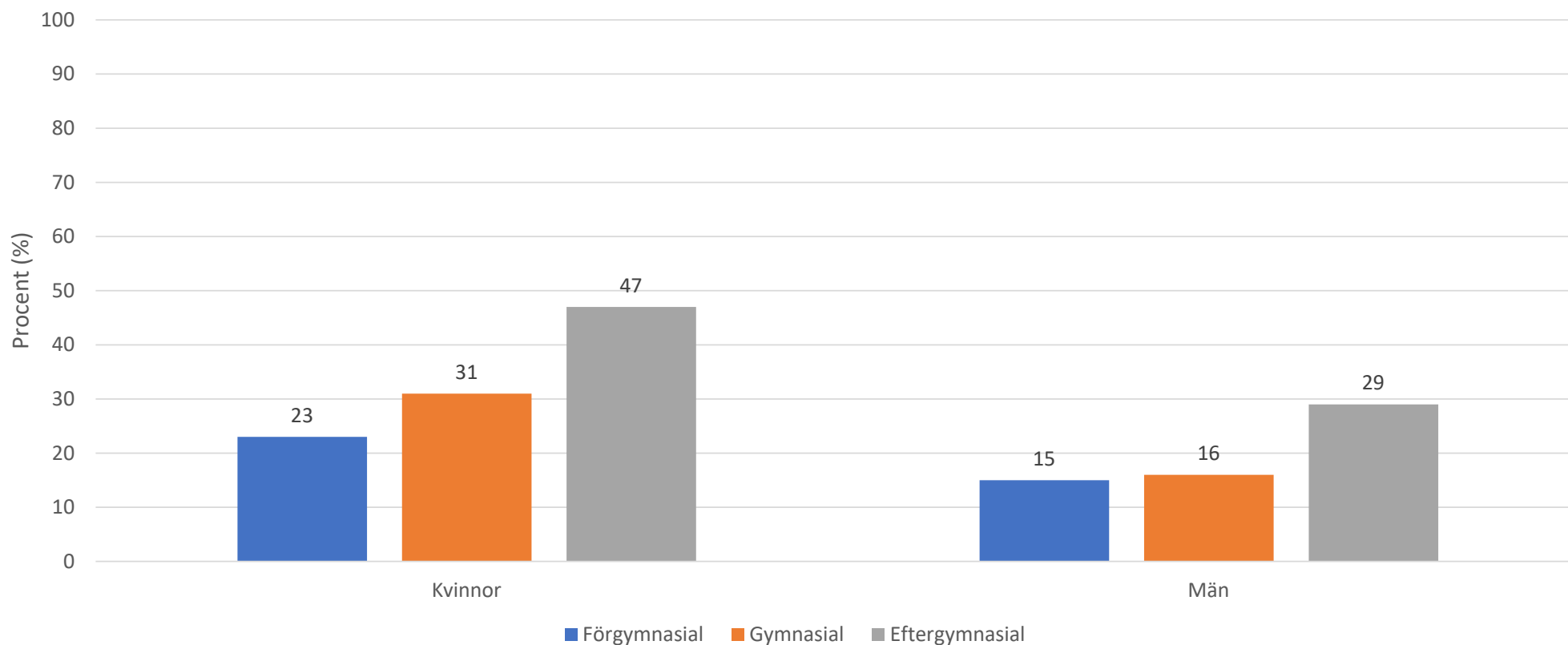
25-84 år

Andel fysiskt aktiva 150 min per vecka

16-105 år

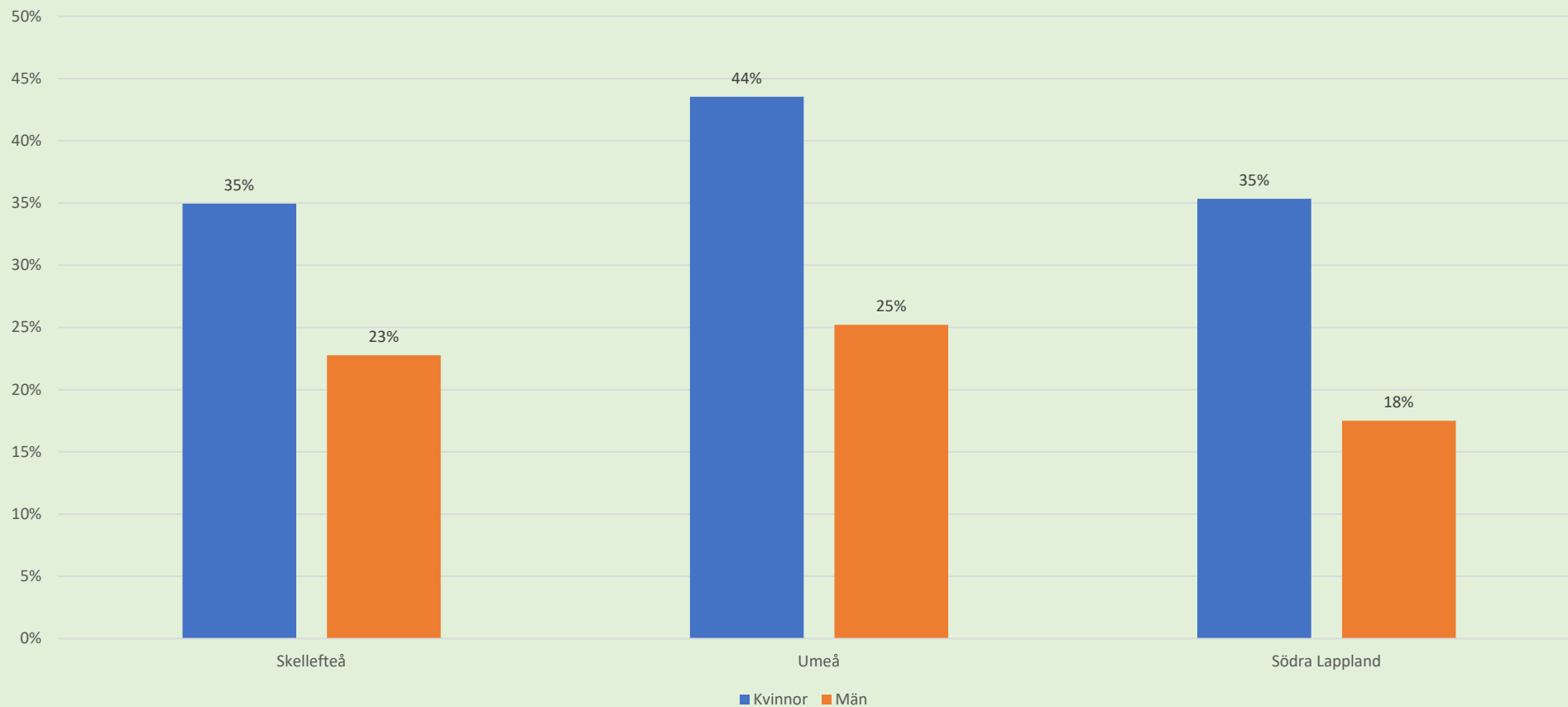
Andel som äter grönsaker och rotfrukter minst två gånger per dag fördelat på utbildningslängd och kön i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel gronsak2

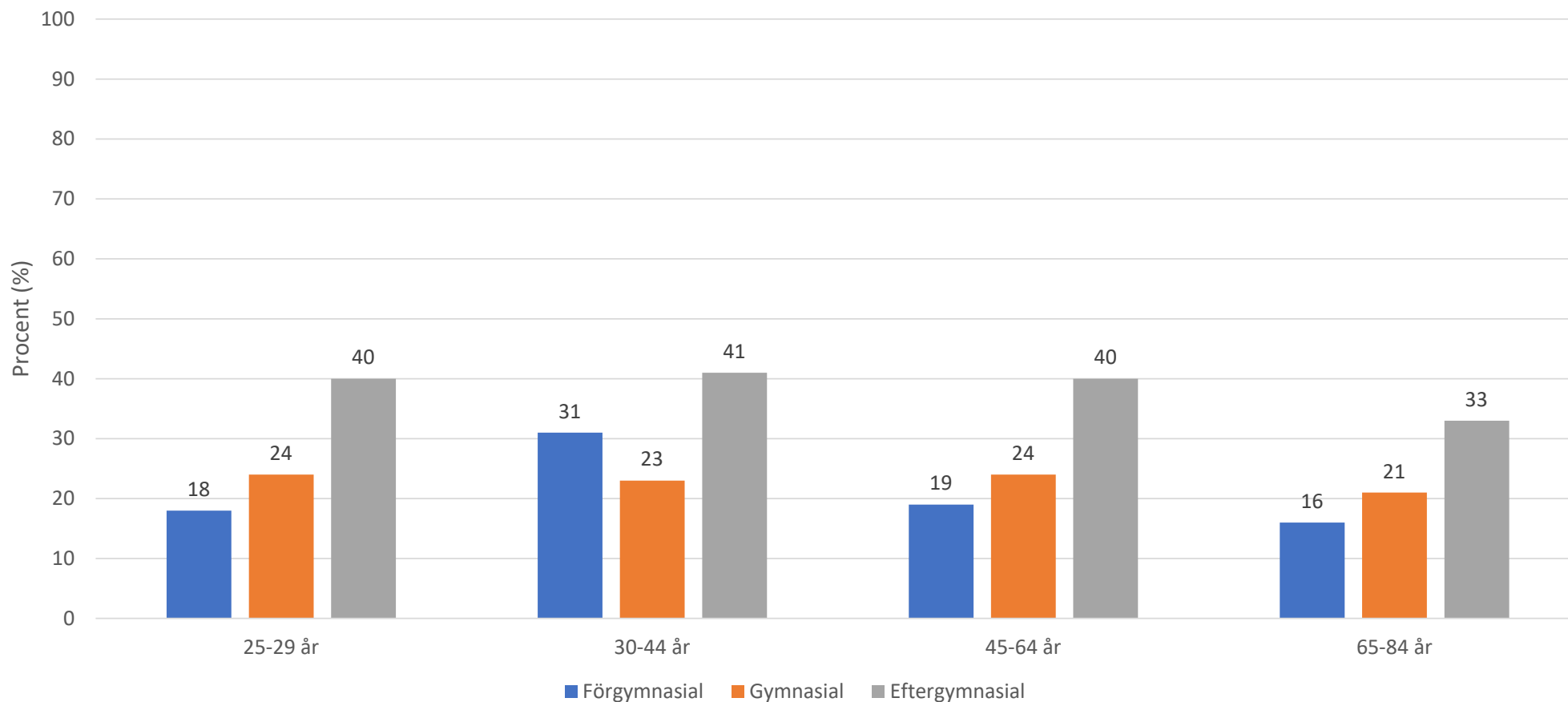
25-84 år

Andel som äter grönsaker/rotfrukter minst 2 ggr per dag

16-105 år

Andel som äter grönsaker och rotfrukter minst två gånger per dag fördelat på utbildningslängd och ålder i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel gronsak2

25-84 år

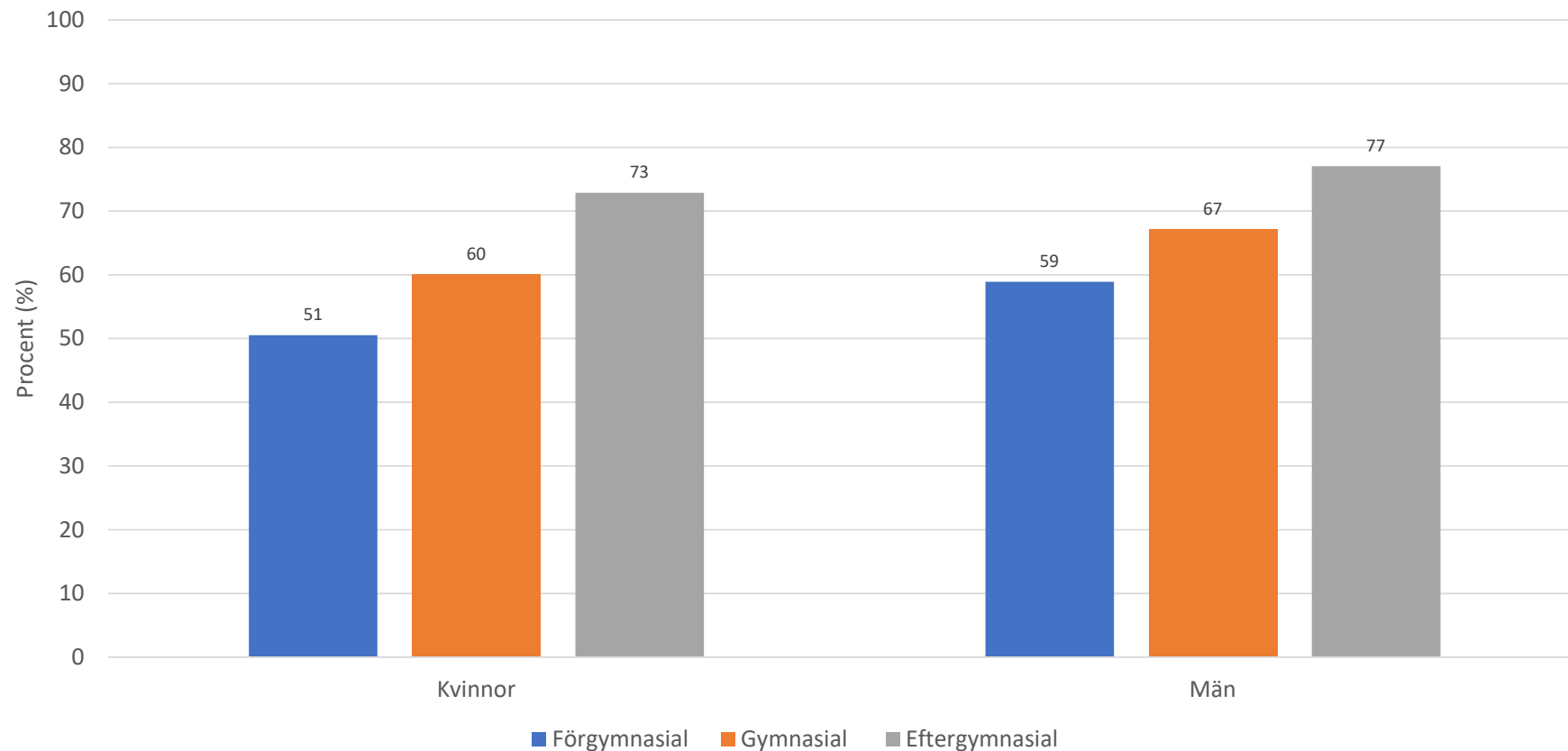
Levnadsvanor utlandsfödd vs född i Sverige

- Utlandsfödda kvinnor äter lika mycket rotfrukter och grönsaker som kvinnor födda i Sverige, snusar mindre, röker lika mycket, färre med riskbruk av alkohol, färre fysiskt aktiva 150 min/vecka
- Utlandsfödda män, äter mer rotfrukter och grönsaker än män födda i Sverige, snusar mindre, röker mer, färre med riskbruk av alkohol, färre fysiskt aktiva 150 min/vecka

Hälsa

- Självsfattad hälsa
- Gott psykiskt välbefinnande
- Allvarlig psykisk påfrestning
- Självmord
- Hjärtinfarkt
- Cancerincidens
- Diabetes
- Högt blodtryck

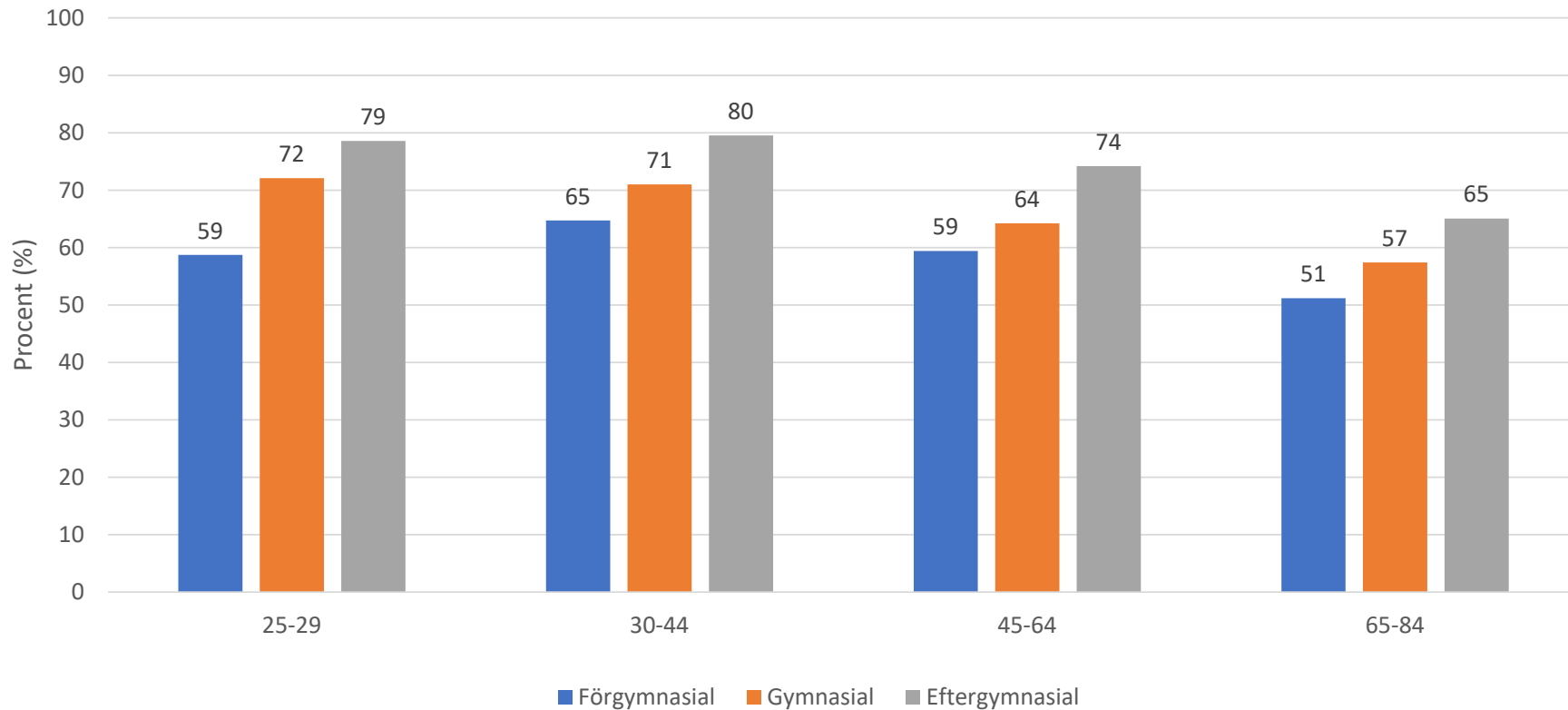
Andel som rapporterar god eller mycket god hälsa fördelat på utbildningslängd och kön i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel godhals

25-84 år

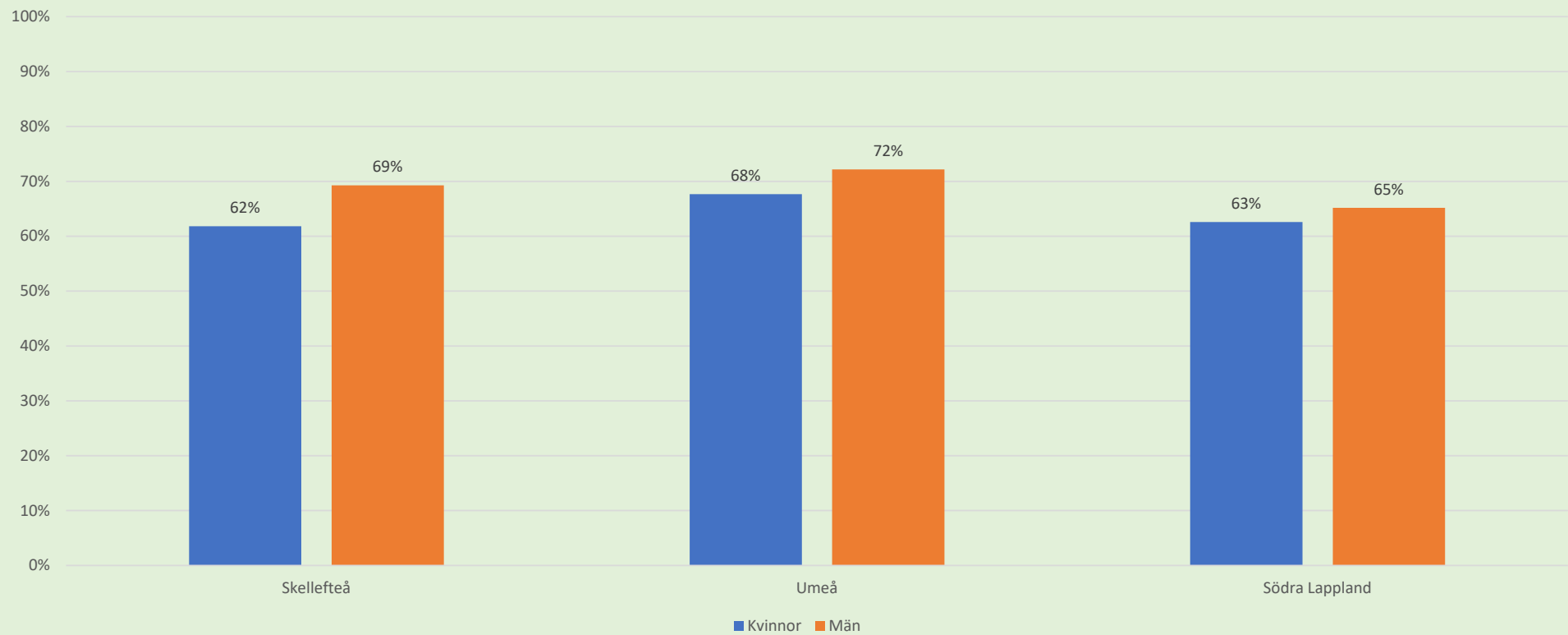
Andel som rapporterar god eller mycket god hälsa fördelat på utbildningslängd och ålder i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel godhals

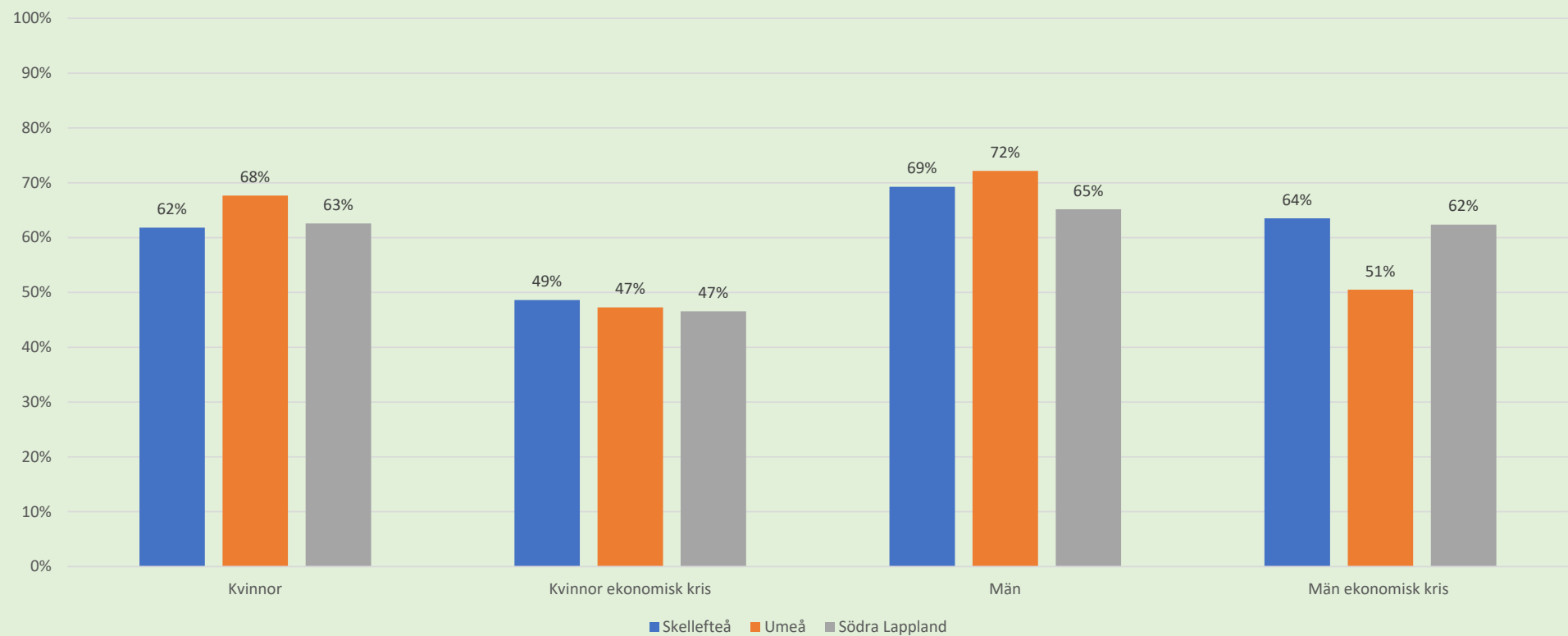
25-84 år

Andel god eller mycket god självskattad hälsa

16-105 år

Andel med mycket bra eller bra självskattad hälsa jmf alla med de som haft "ekonomisk kris" senaste 12 mån

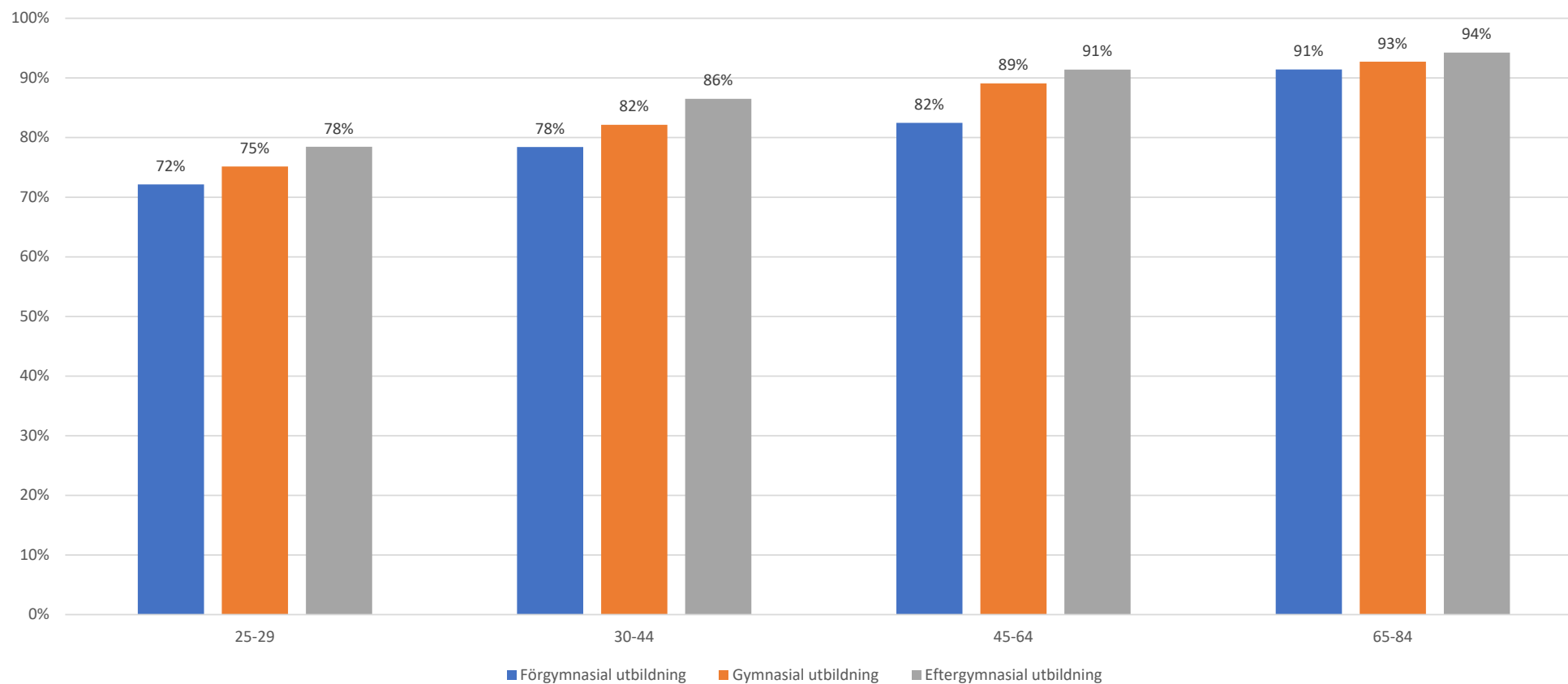

16-105 år

Psykiskt välbefinnande

- För att mäta psykiskt välbefinnande användes 2016 instrumentet WHO-5, men 2018 och framåt ersattes med instrumentet Warwick Edinburgh Mental Well Being Scale (WEMWBS) (12). Till skillnad från frågorna i Kessler-6 belyser WEMWBS den mer positiva sidan av psykisk hälsa. Instrumentet har utvecklats för att följa psykiskt välbefinnande och finns i en kortare och en längre version. I HLV används den kortare versionen, SWEMWBS. Instrumentet innehåller nedanstående påståenden:
- Ange här hur väl påståendena nedan stämmer överens med hur du upplevt din situation de senaste 2 veckorna.
 - a) Jag har haft en positiv syn på framtiden
 - b) Jag har känt att jag har varit till nytta
 - c) Jag har känt mig lugn
 - d) Jag har hanterat problem på ett bra sätt
 - e) Jag har tänkt på ett klart sätt
 - f) Jag har känt mig nära andra människor
 - g) Jag har själv kunnat bestämma mig om saker och ting
- Svartalernativ på samtliga frågor
 - 5 Alltid
 - 4 Oftast
 - 3 Ibland
 - 2 Sällan
 - 1 Aldrig

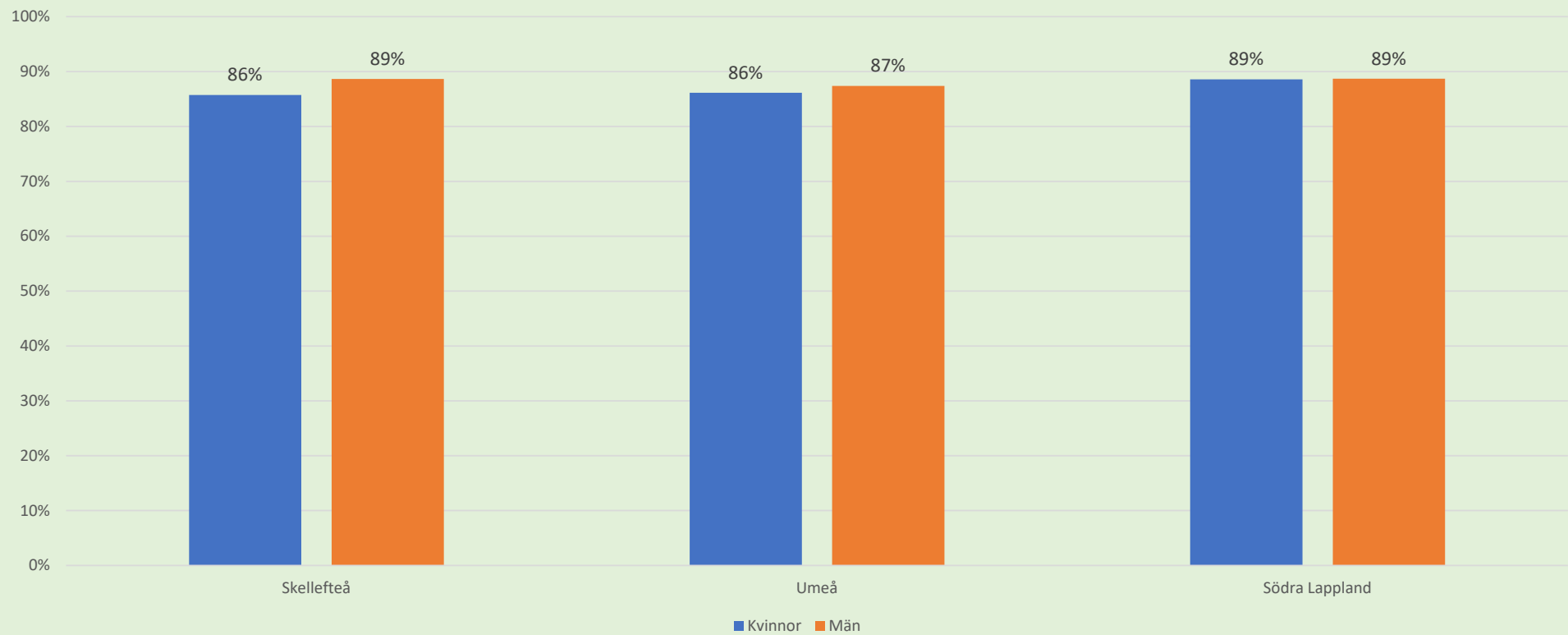
Andel med gott psykiskt välbefinnande* fördelat på utbildningslängd och ålder i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel psykiskt välbefinnande
* definition se anteckningar

25-84 år

Andel med psykiskt gott välbefinnande

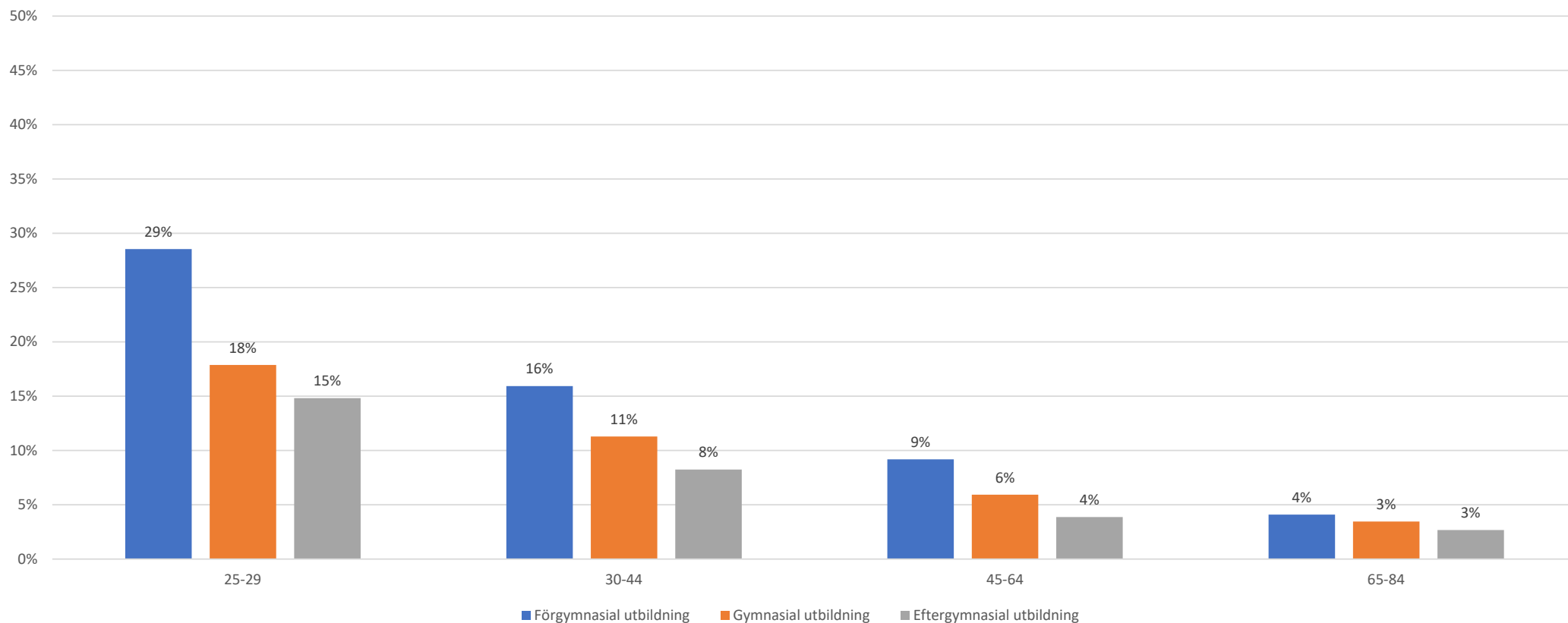

16-105 år

Psykisk påfrestning

- Kessler-6 (K6) och benämns även som (allvarlig) psykisk påfrestning.
Följande frågor handlar om hur du känt dig under de senaste 30 dagarna. För varje fråga, vänligen markera det som bäst beskriver hur ofta du hade denna känsla.
- **Under den senaste månaden, hur ofta har du känt dig...**
 - a) ...orolig?
 - b) ...utan hopp?
 - c) ...rastlös?
 - d) ...så pass nedstämd att inget kunnat muntra upp dig?
 - e) ...som att allt varit ansträngande?
 - f) ...värdelös?
- Svartalernativ alla delfrågor
 - 4 Hela tiden
 - 3 Mesta delen av tiden
 - 2 Viss del av tiden
 - 1 Liten del av tiden
 - 0 Ingen del av tiden

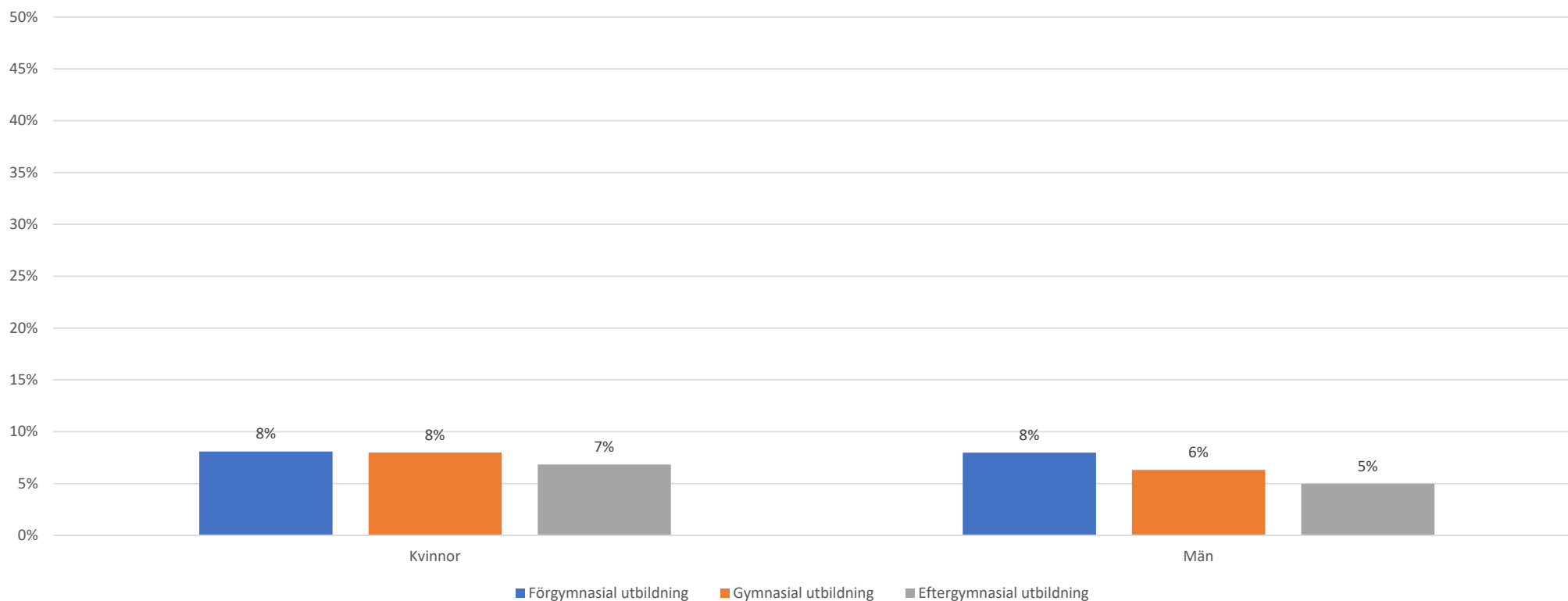
Andel med allvarlig psykisk påfrestning* fördelat på utbildningslängd och ålder i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel psykisk påfrestning
*definition se anteckningar

25-84 år

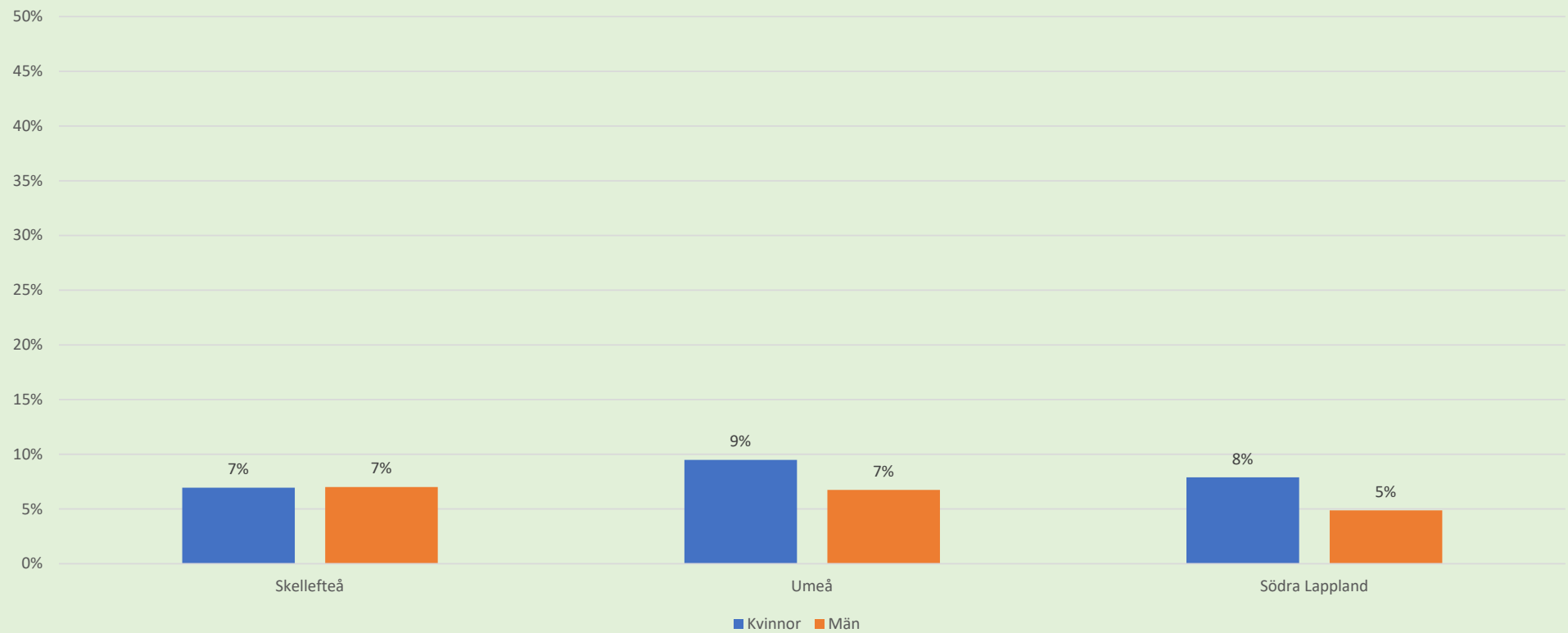
Andel med allvarlig psykisk påfrestning fördelat på utbildningslängd och kön i norrlänen

Källa: Hälsa på lika villkor 2022,
utbildningsvariabel utbscb,
Variabel: Allvarlig psykisk påfrestning

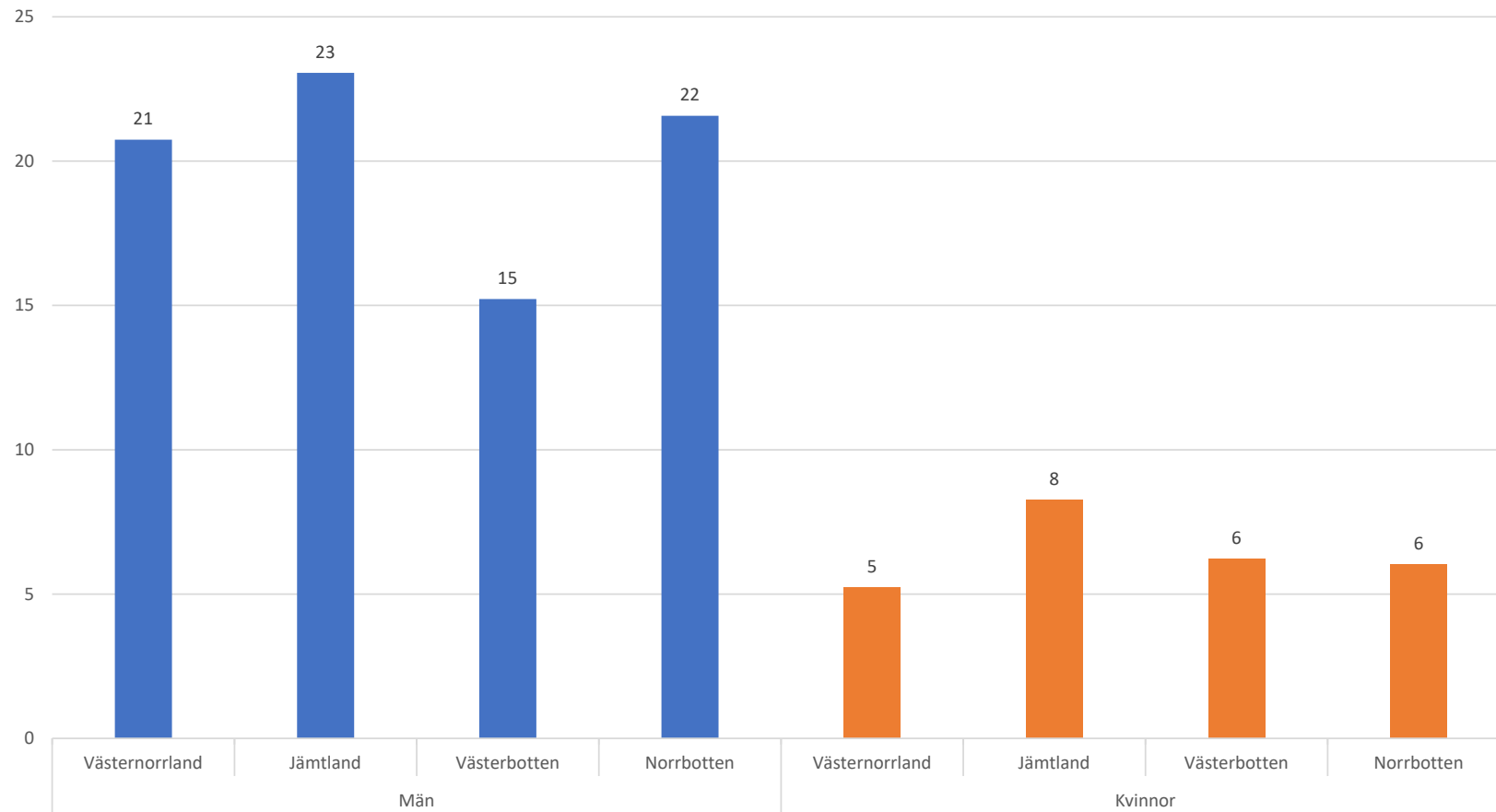
25-84 år

Andel med allvarlig psykisk påfrestning

16-105 år

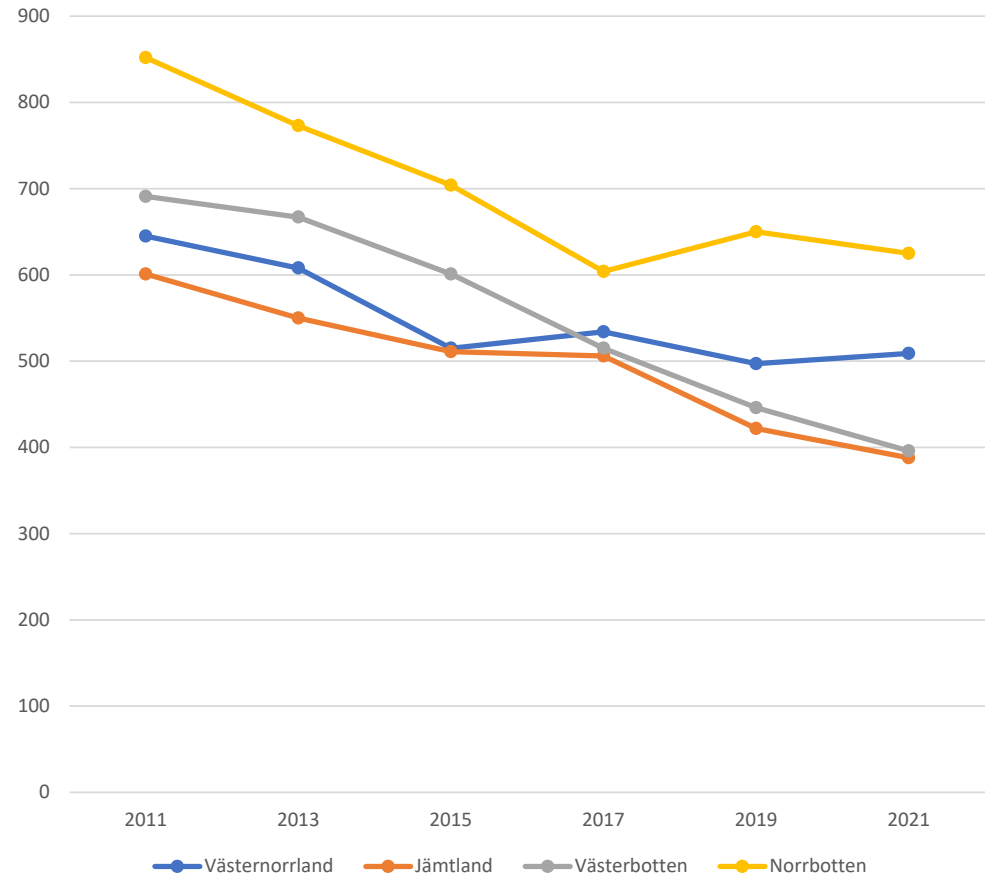
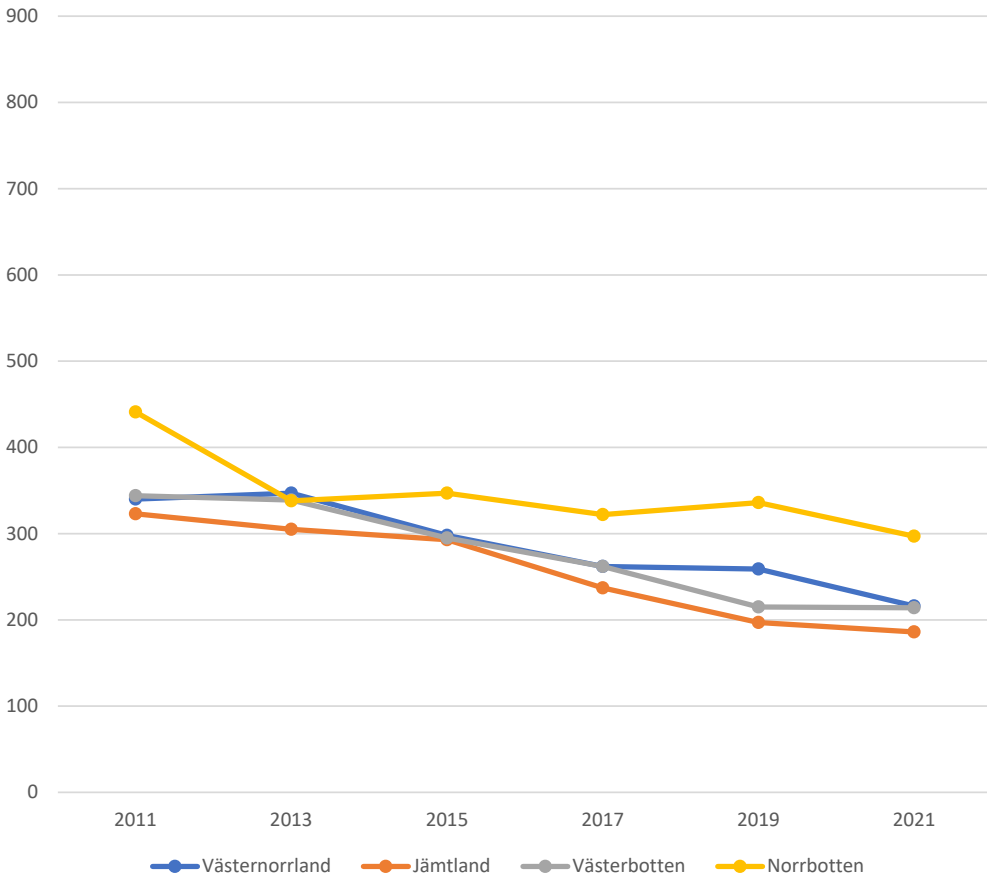
Antal självmord per 100 000 invånare, 3-årsmedelvärde för 2019-2021

Åldersstandardiserad incidens i akut hjärtinfarkt per 100 000 invånare (20+ år)

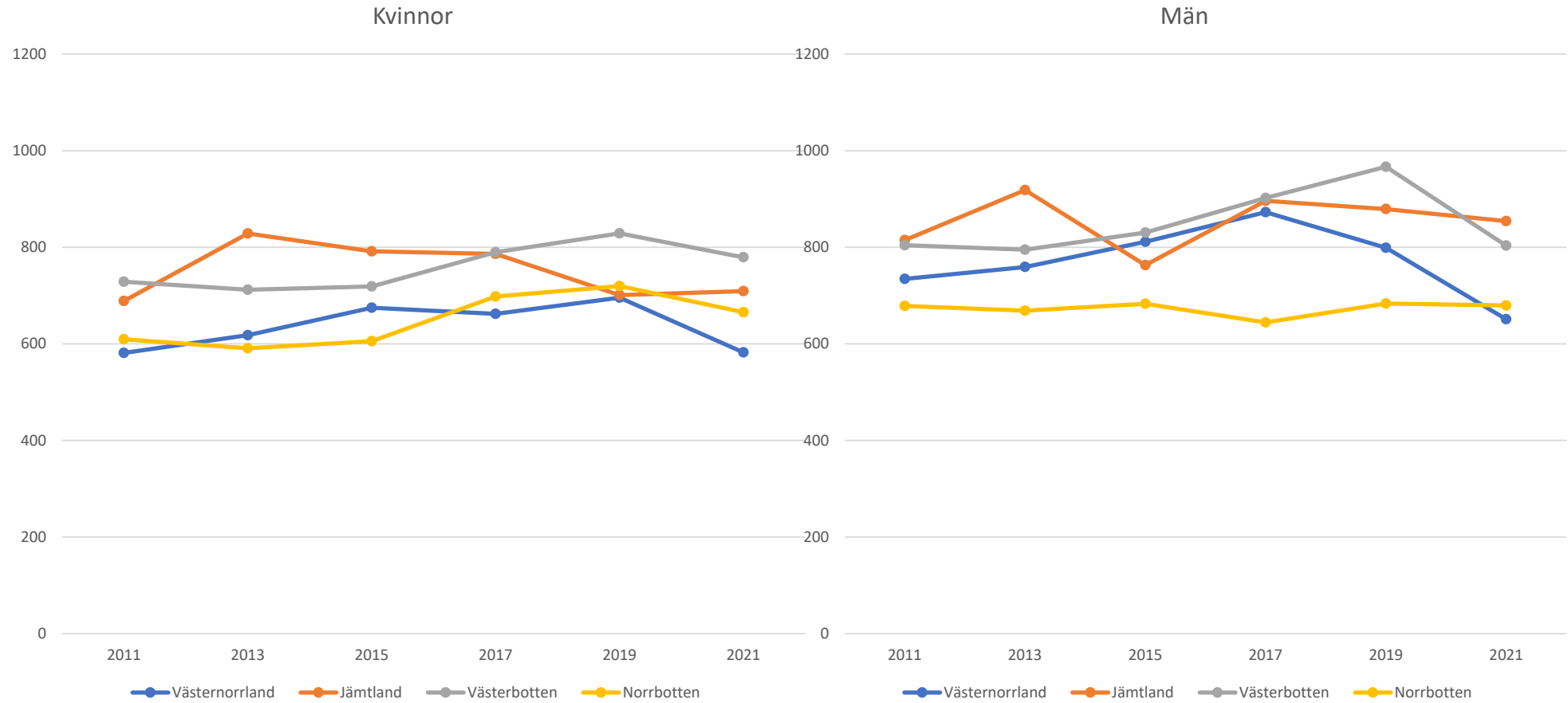
Kvinnor

Män

Källa: Socialstyrelsen, Patient- samt dödsorsaksregistret

Åldersstandardiserad cancerincidens per 100 000 invånare (20+ år)

Källa: Socialstyrelsen, Patient- samt dödsorsaksregistret

Fördjupningsområden

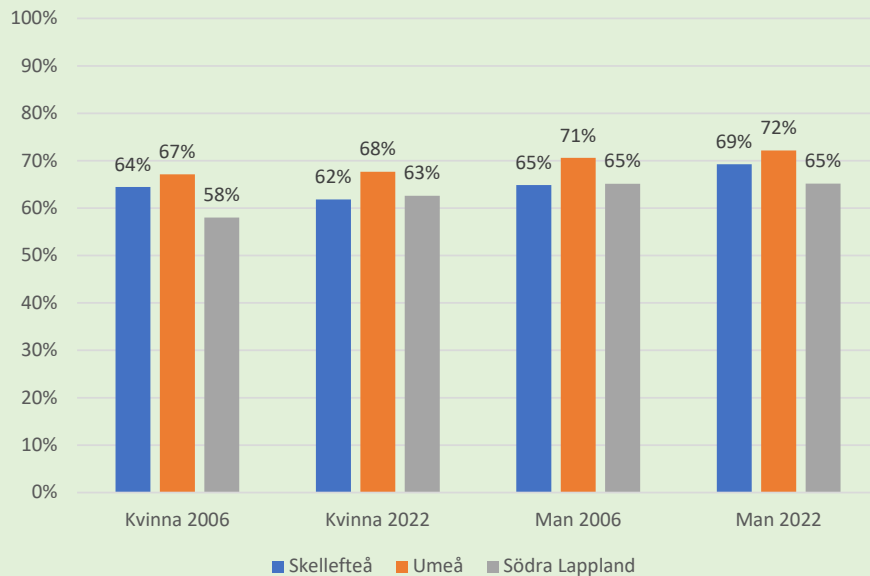
- Barn och ungdomars hälsa
- Äldre (65-84-år) och äldre äldre (85+)
- Samer och sverigefinnar
- Transpersoners hälsa
- Mer?

HLV 2006 jämfört med HLV 2022

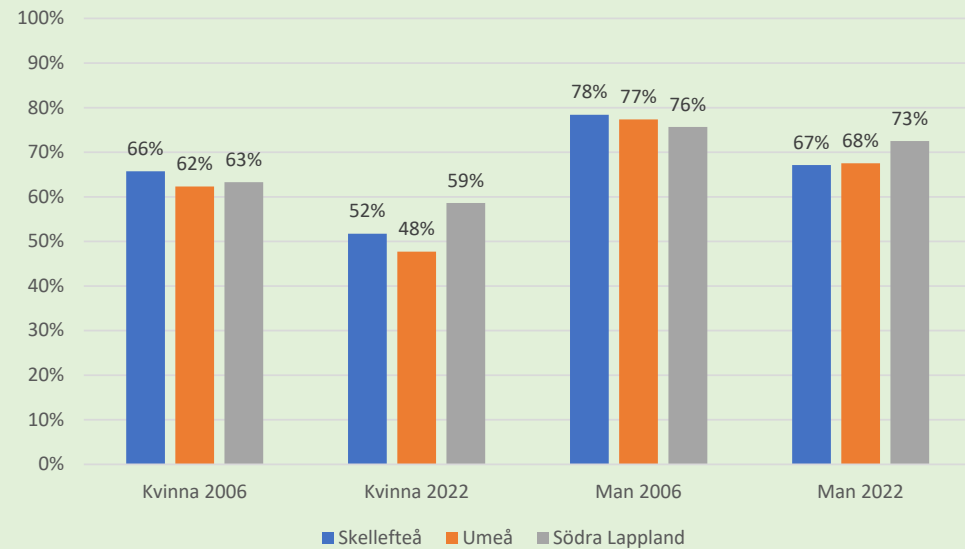
- God eller mycket god självskattad hälsa – **Lika eller bättre** (kvinnor Södra Lappland)
- Besvär av ängslan, oro eller ångest – **Minskar i alla områden** (minst i Södra Lappland)
- Rökning, snusning – **Bättre** eller lika
- Riskbruk av alkohol – **Bättre, sämre** eller lika
- Diabetes – Lika eller **sämre** (män Södra lappland)
- Högt blodtryck – **Ökar kraftigt** (män mer än kvinnor)
- Obesitas (BMI>30) – **Ökar**

God självskattad hälsa, Besvär av oro ängslan ångest

Självskattad hälsa 2006 och 2022

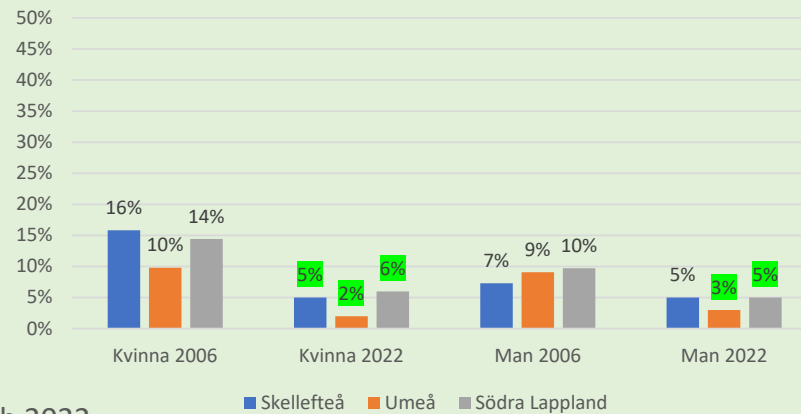

Oro ängslan ångest 2006 och 2022

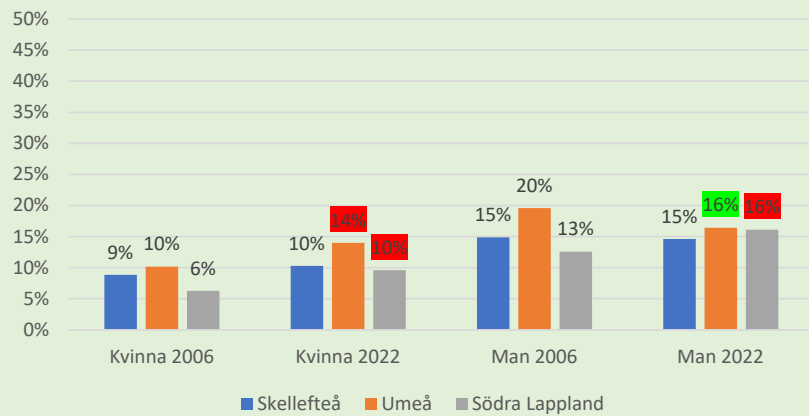

Levnadsvanor

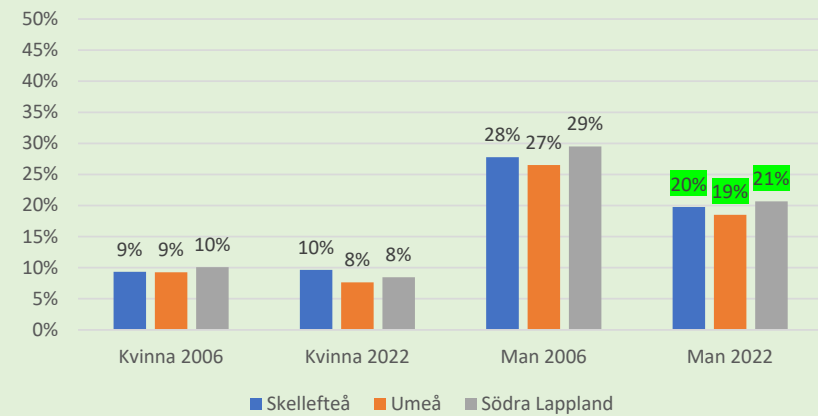
Dagligrökare 2006 och 2022

Riskabelt bruk av alkohol 2006 och 2022

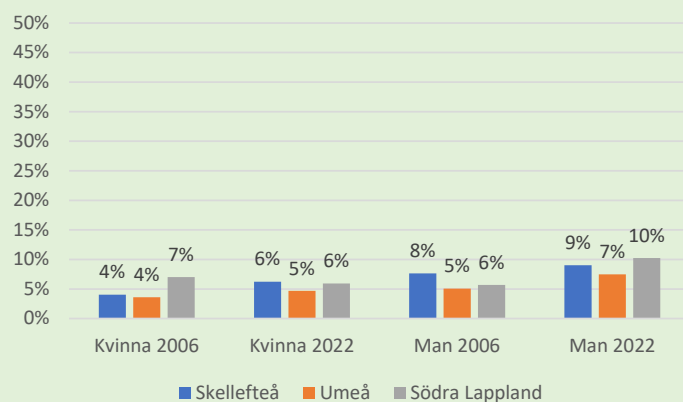

Dagligsnusare 2006 och 2022

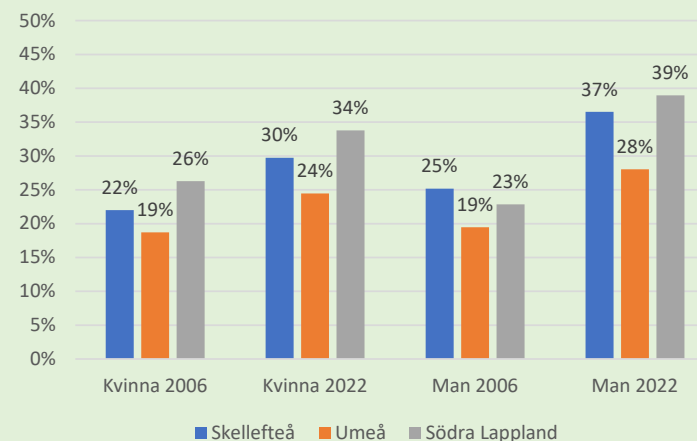

Diabetes, obesitas och högt blodtryck

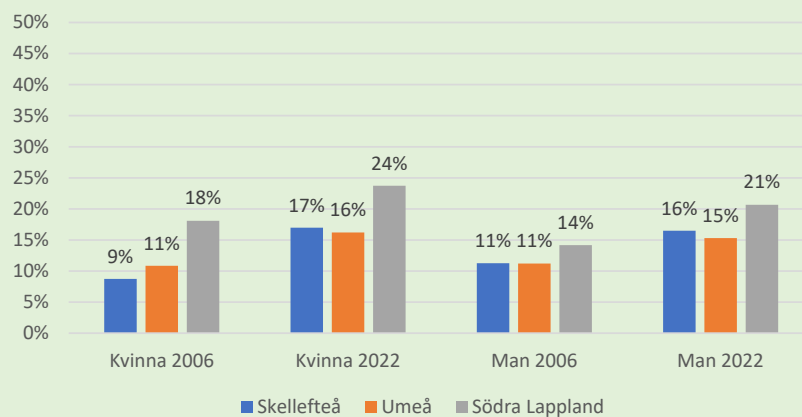
Diabetes 2006 och 2022

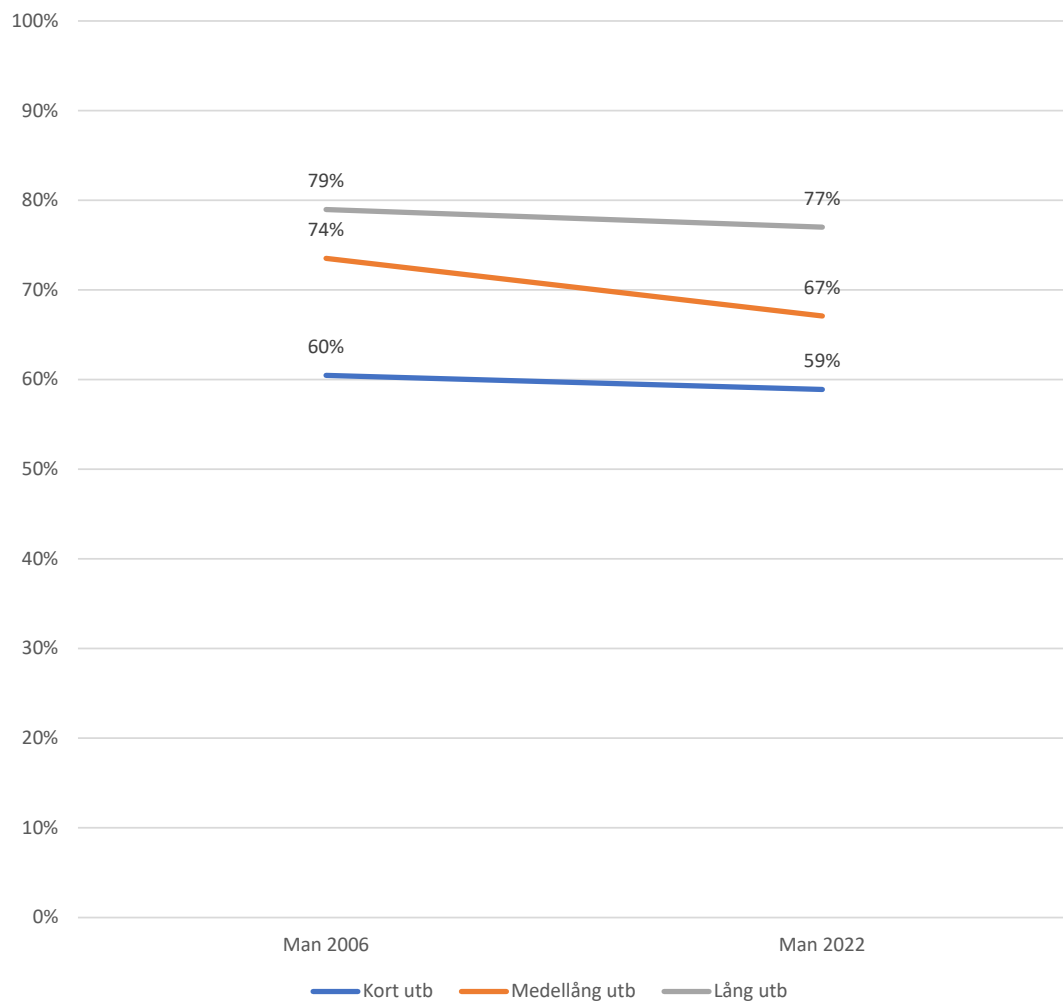
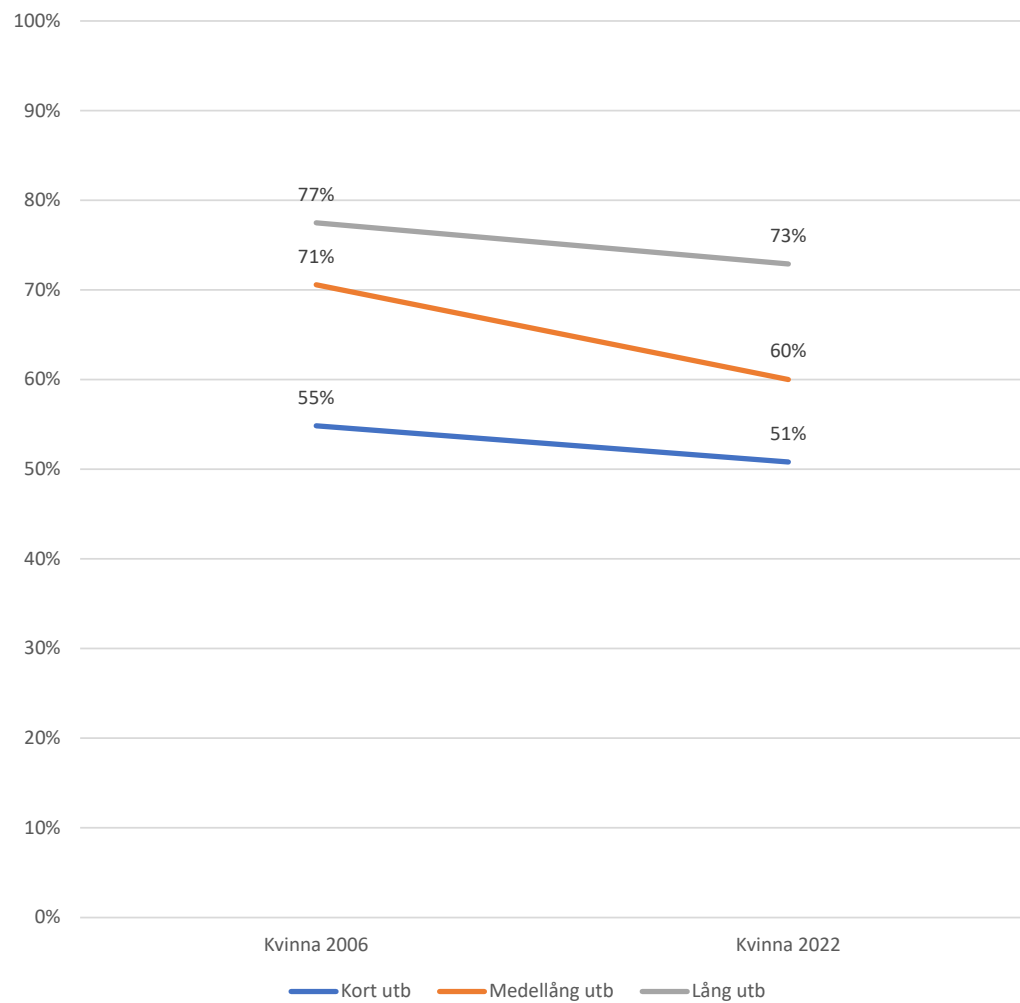
Högt blodtryck 2006 och 2022

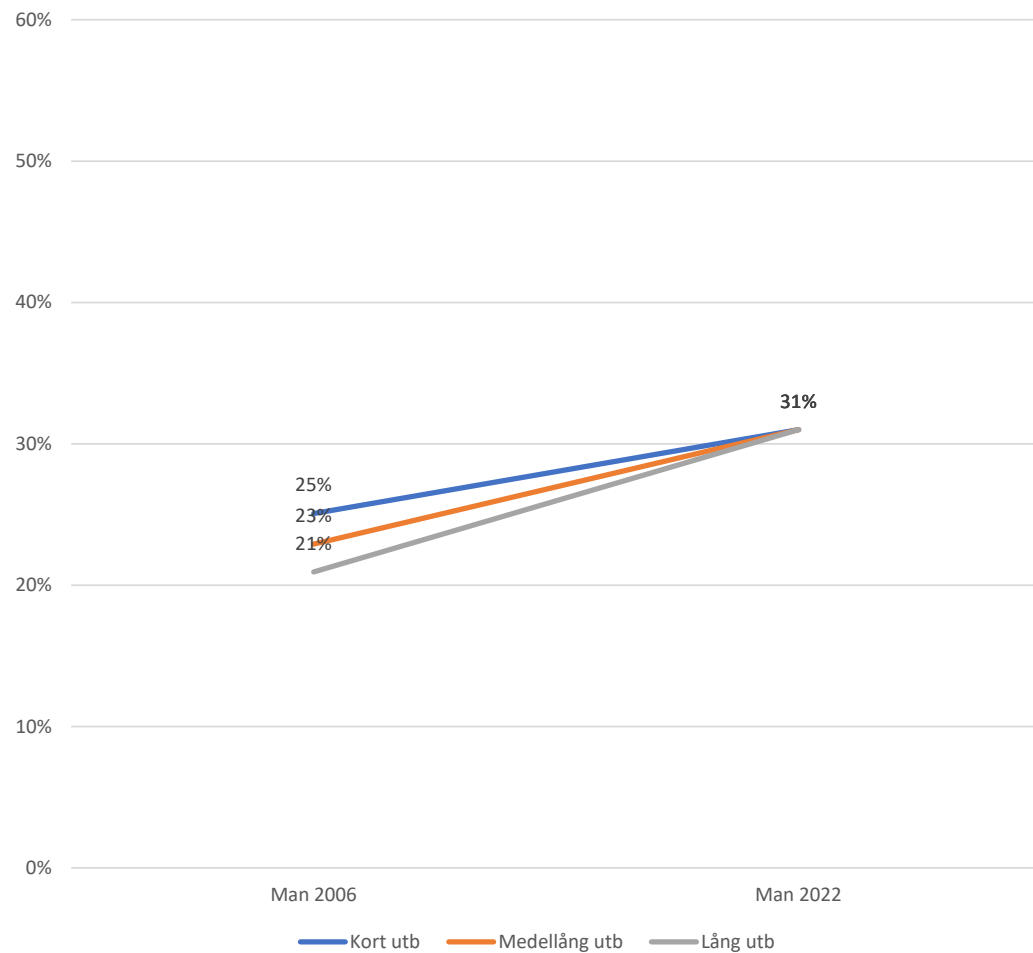
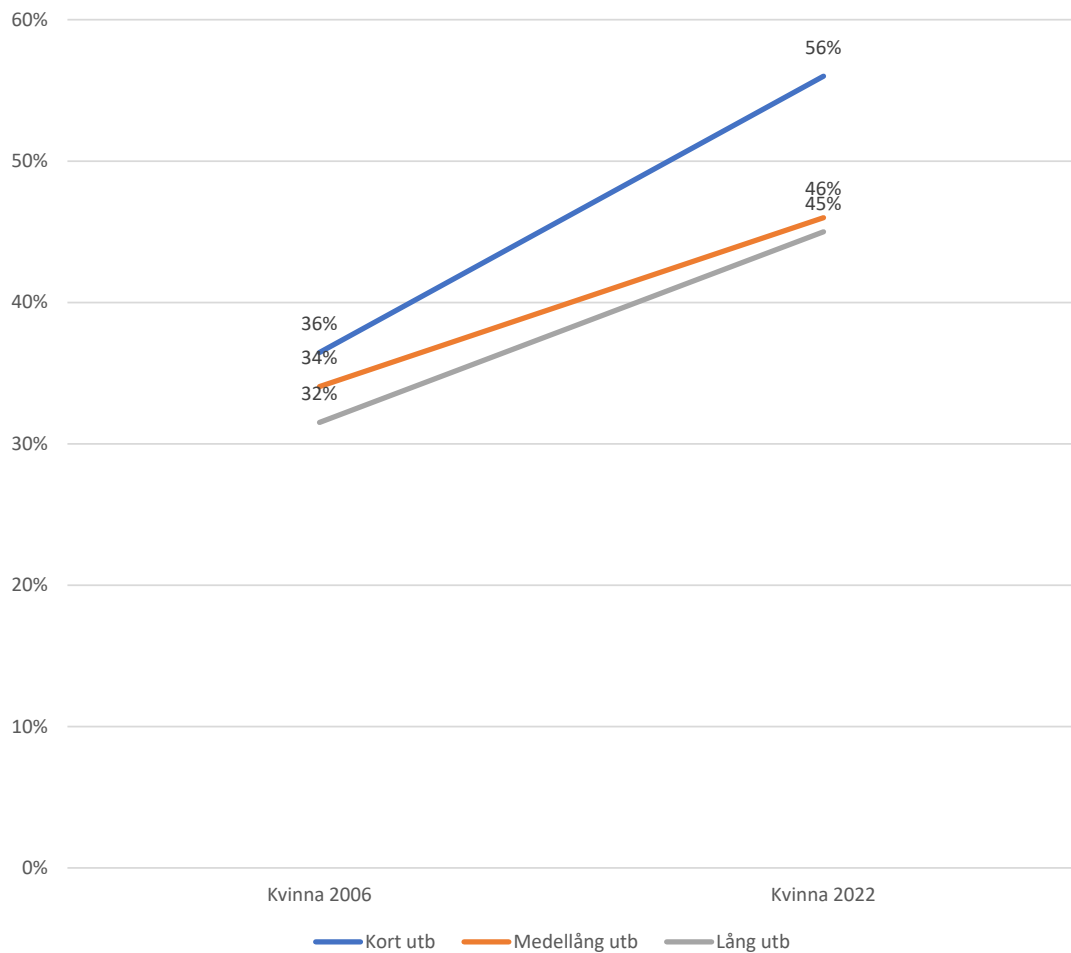
Obesitas (BMI30>) 2006 och 2022

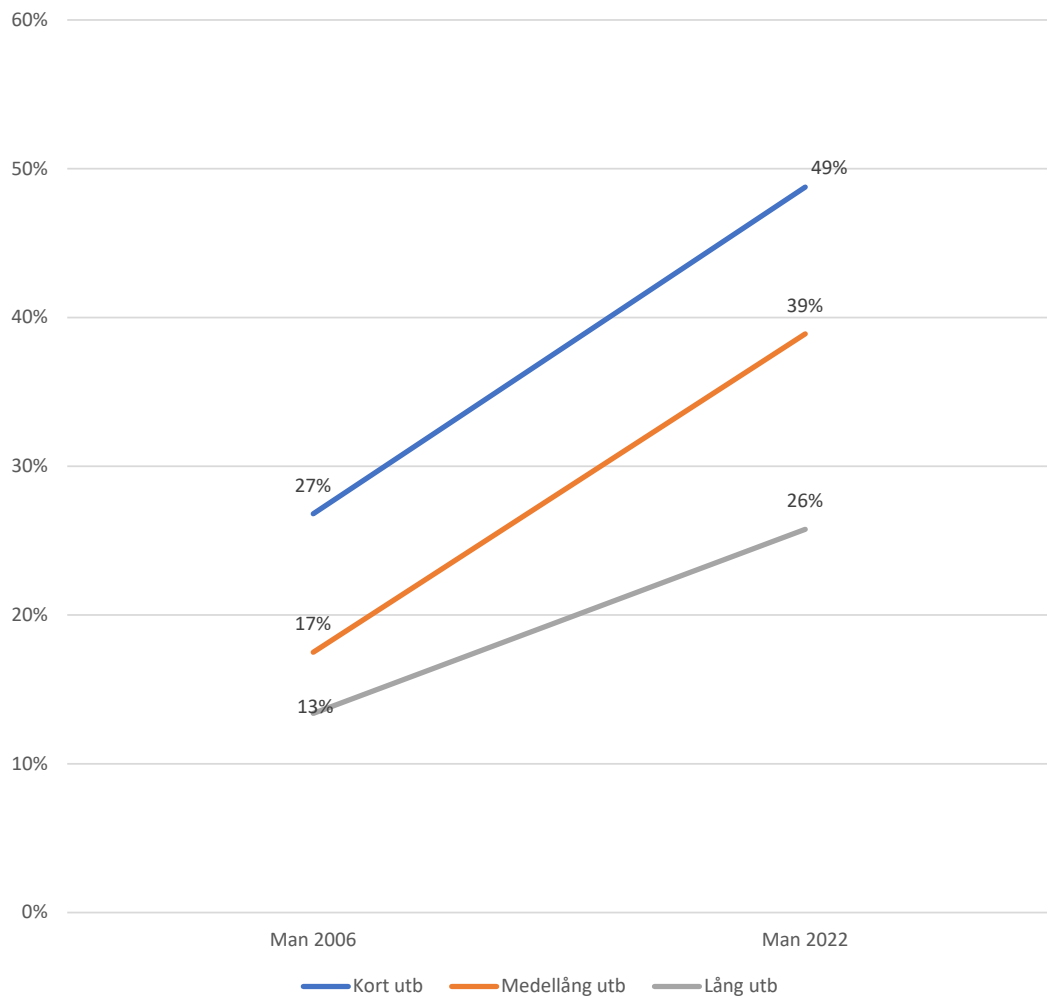
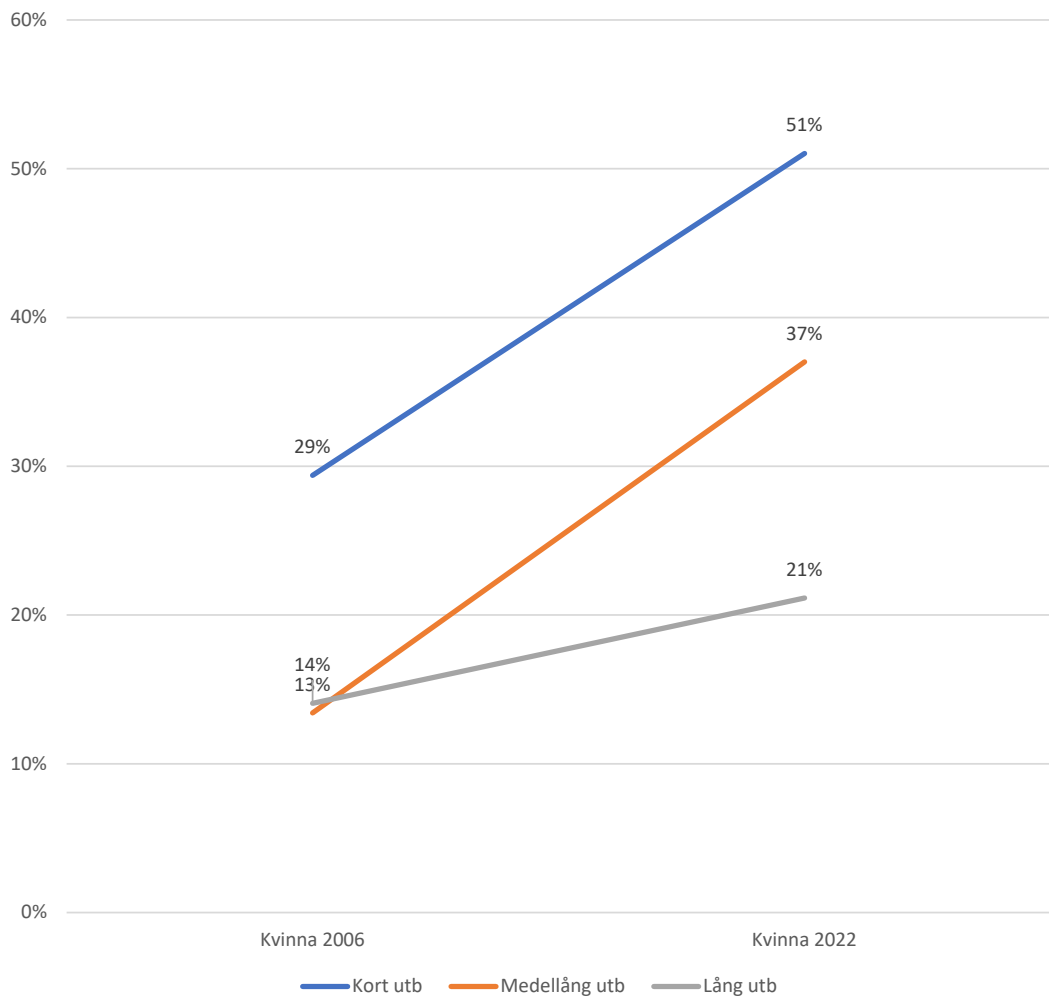
Självskattad hälsa (god eller mycket god) 2006 jmf 2022

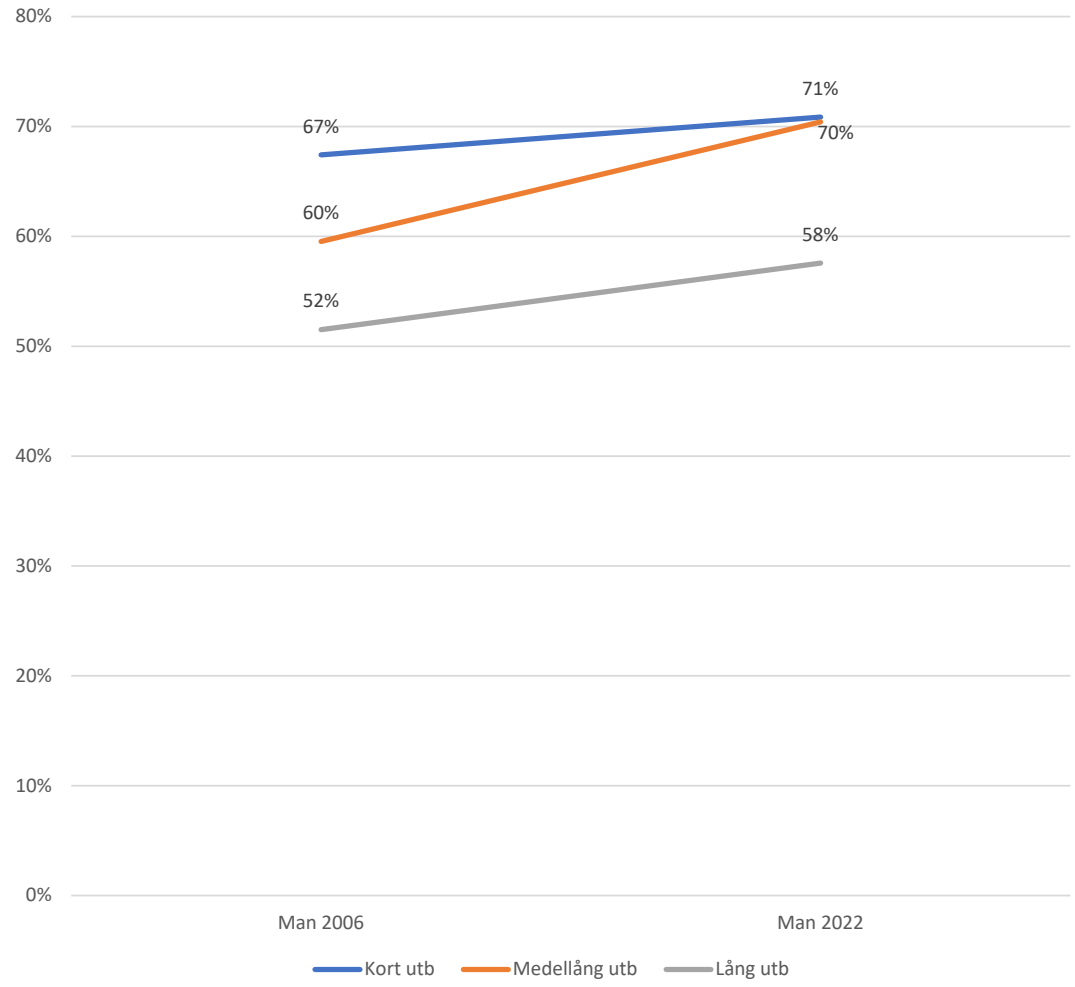
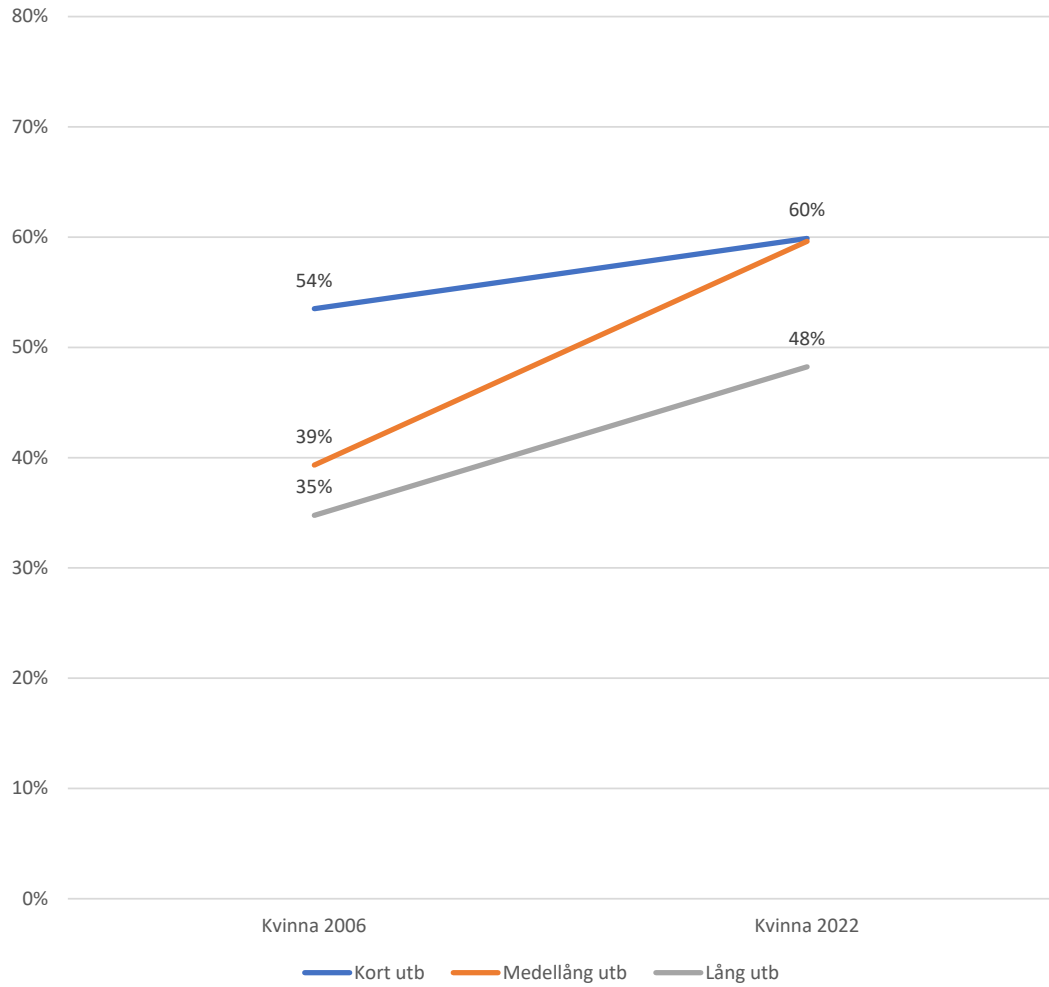
Besvär av ängslan, oro eller ångest 2006 jmf 2022

Högt blodtryck 2006 jmf 2022

Övervikt eller fetma (obesitas) 2006 jmf 2022

Fördjupningsområden

- Äldre (65-84-år) och äldre äldre (85+) Fysisk aktivitet och alkohol
- Samer och sverigefinnar Livsvillkor och psykisk hälsa
- Sexuell identitet Levnadsvanor psykiskhälsa livsvillkor

Äldre (65-84 år) och äldre äldre 85+

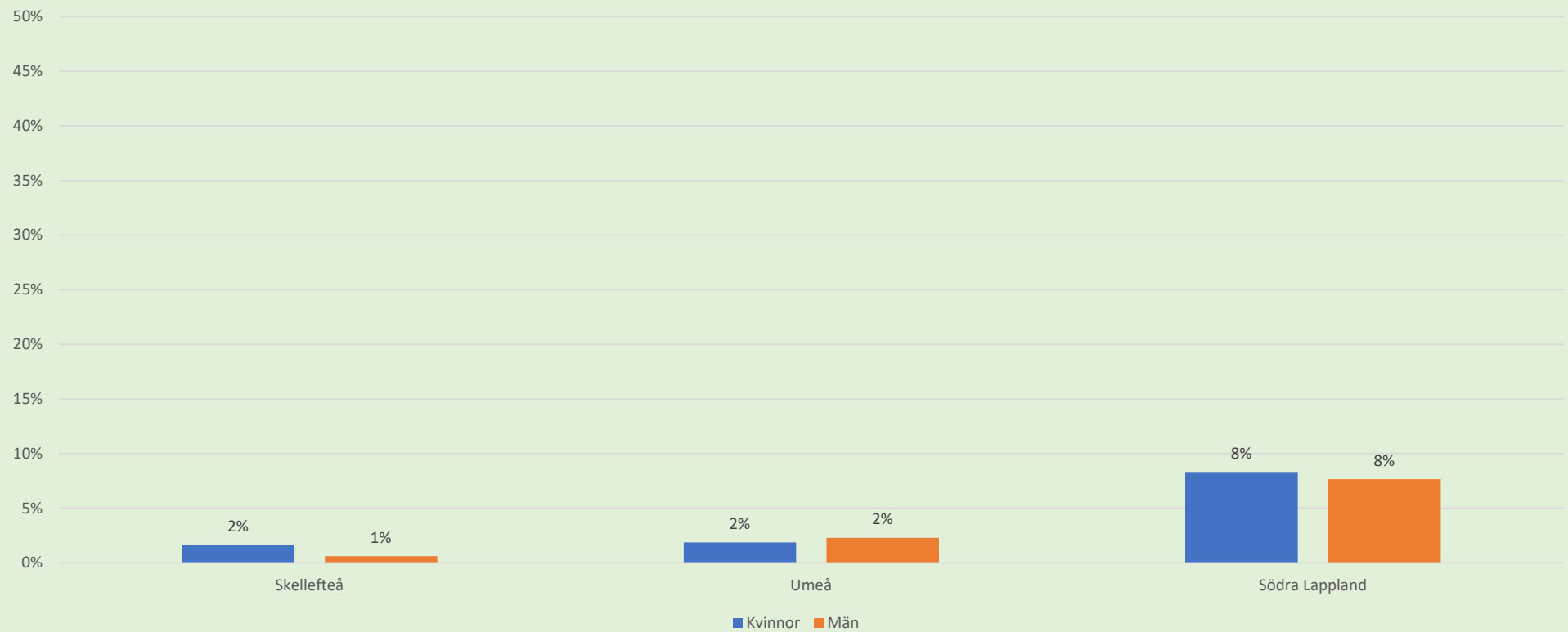
- Gruppen äldre har högst svarsfrekvens av alla, gruppen äldre äldre svarat i lägre grad.
- Gruppen äldre äldre har en ganska hög andel med lång utbildning och goda levnadsvanor (rökning och alkohol bättre än äldre). Äldre äldre lite lägre självskattad hälsa både fysiskt och psykiskt än gruppen äldre.
- Gruppen äldre har överlag goda förutsättningar och vanor, möjligtvis är alkoholkonsumtionen en fråga att ha koll på.
- Allvarligt för äldre äldre är en låg andel som är tillräckligt fysiskt aktiva och hög andel med besvär av ensamhet.
- Viktigt att komma ihåg att vi inte har data från äldre äldre i tidigare undersökningar (inga jämförelser möjliga).

Minoritetsgrupperna samer och sverigefinnar

- Båda minoritetsgrupperna har betydligt sämre livsförutsättningar än majoriteten.
- Något mindre gynnsamma levnadsvanor än majoriteten, framförallt är dagligrökning/snusning vanligare samt mindre fysisk aktivitet. Riskbruk av alkohol på samma nivå som majoritetsbefolkningen.
- Hälsoläget något sämre, särskilt för samiska kvinnor och sverigefinska män är psykisk ohälsa ett större problem än för majoriteten.

Andel som identifierar sig som samer

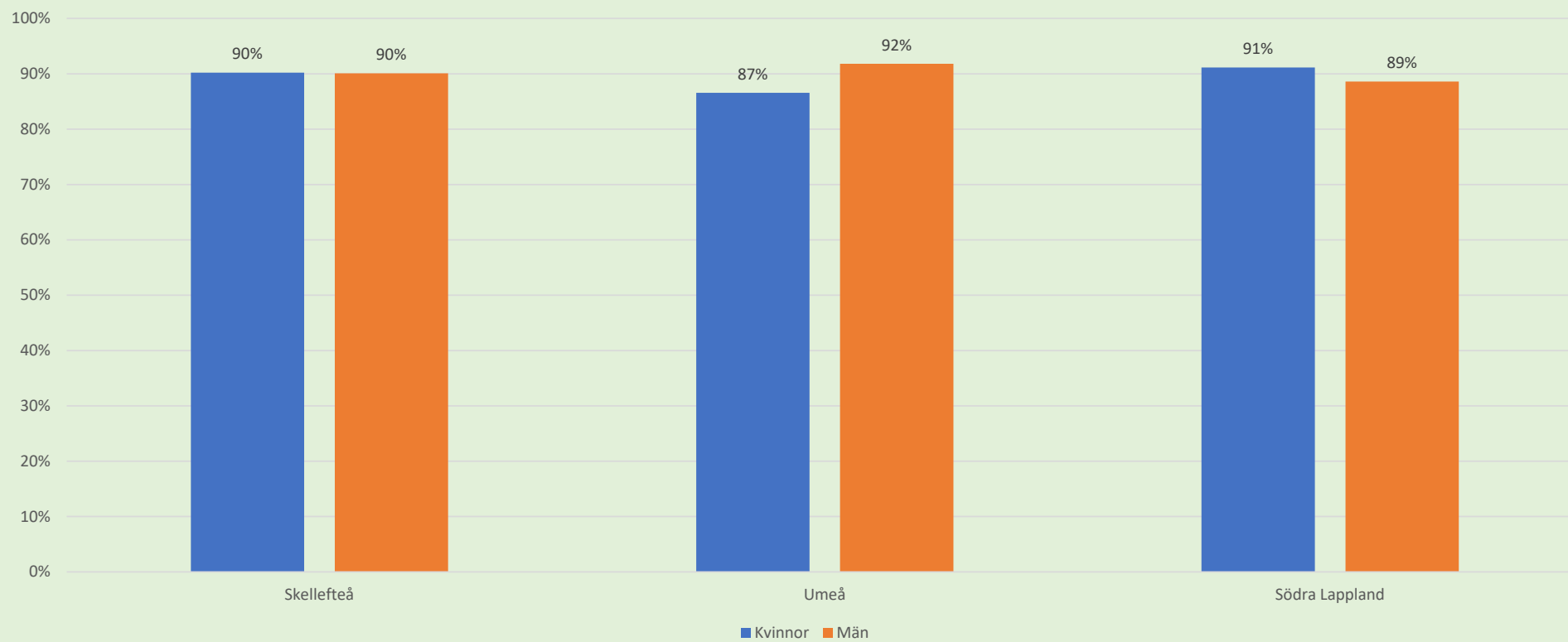
16-105 år

”Hetero” som sexuell identitet eller inte

- Ungefär 10% av befolkningen identifierar sig inte som heterosexuella på frågan om hur de definierar sin sexuella identitet.
- Vanligare i den yngsta gruppen svarande men ungefär lika stora i de äldsta grupperna.
- Sämre livsvillkor inom det mesta, ekonomi, oro för jobb, tillit till andra och ensamhet
- Levnadsvanor, mindre fysiskt aktiva, ej hetero män mindre snus, alkohol samt mer grönsaker.
- Psykisk hälsa betydligt sämre för ej hetero, fysisk hälsa ungefär samma.

Andel som identifierar sin sexuella läggning som heterosexuell

16-105 år

Könsidentitet och hälsa - transpersoners hälsa

Transperson är ett samlingsbegrepp för personer vars könsidentitet och/eller könsuttryck inte stämmer överens med det juridiska kön som de registrerades med vid födseln. Trans har ingenting med sexualitet att göra utan transpersoner kan ha alla olika sexuella läggningar.

Heterogen grupp som finns i alla åldrar och i alla de olika socioekonomiska grupperna i samhället.

Uppskattningsvis finns det drygt 5000 personer i de fyra norrlänen som är transpersoner (0.7 % av befolkningen 16 år och äldre).

Bara små eller måttliga skillnader i levnadsvanor mellan cis-personer och transpersoner.

Betydligt högre andel med psykiskt nedsatt välbefinnande bland transpersoner.

Betydligt högre andel bland transpersoner som upplever ensamhet och isolering, blivit utsatta för kränkningar samt känner otrygghet att vistas utomhus på grund av rädsla.

Insatser

Nuvarande:

- Materialet har under många år använts i utbildningar och presentationer för att öka personalens (Kommuners och Regioners) kunskap om medborgares hälsa, bland annat för att öka intresset och förståelsen för behovet av förebyggande och främjande insatser
- Som underlag till beslutsfattare samt forskning
- I hälsoekonomiska beräkningar
- I specifika kampanjer (exempelvis riktat mot alkohol)

Framtida/på gång:

- Som underlag i interaktiva verktyg på webben som möjliggör att själv ta fram underlag kring folkhälsan i kommunen, regionen
- Som underlag i digitalisering av befolkningsmonitorering

Summering

- Det finns en social gradient utifrån utbildningsnivå för många indikatorer där både livsvillkor, levnadsvanor och hälsoutfall är sämre för grupper med lägre utbildningsnivå.
- Men undantag finns för exempelvis riskkonsumtion av alkohol.
- Det finns även skillnader i hälsa mellan könen samt olika åldersgrupper varför folkhälsoinsatser bör anpassas och riktas efter olika målgruppers behov.

Diskuterade du och läkaren vad du själv kan göra för att förbättra din hälsa?

